

Norads årsrapport 2012

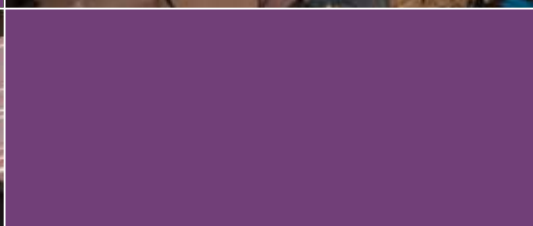

Foto: Ken Opprann

Norad
Direktoratet for utviklingssamarbeid

Postboks 8034 Dep, 0030 OSLO
Ruseløkkveien 26, Oslo, Norway
Telefon: +47 23 98 00 00
Fax: +47 22 23 98 00 99

ISBN 978-82-7548-687-3

Innholdsfortegnelse

Innledning.....	2
Sentrale oppgaver	3
Faglig rådgivning.....	3
Faglig rådgivning innen prioriterte tematiske områder	3
Faglig rådgivning innen andre områder	11
Kvalitetssikring, resultatoppfølging og kontroll	14
Tilskuddsforvaltning	17
Evaluering.....	18
Kommunikasjon.....	19
Administrasjon og organisasjon	20
Tildeling av budsjettmidler.....	24
Driftsmidler.....	24
Kap 141 Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad).....	24
Kap 160 Sivilt samfunn og demokratiutvikling.....	24
Kap 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering.....	25
Kap 166 Miljø og bærekraftig utvikling	26
Tilskuddsmidler	26
Kap 150 Bistand til Afrika	26
Kap 151 Bistand til Asia	27
Kap 160 Støtte til sivilt samfunn og demokratiutvikling	27
Kap 161 Næringsutvikling.....	33
Kap 162 Overgangsbistand (gap).....	36
Kap 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	37
Kap 164 Fred, forsoning og demokrati.....	37
Kap 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering.....	38
Kap 166 Miljø og bærekraftig utvikling	43
Kap 168 Kvinner og likestilling.....	45
Kap 169 Globale helse- og vaksineinitiativ.....	46
Kap 170 FN-organisasjoner mv.....	48

Innledning

Norads hovedoppgaver er fastsatt i direktoratets instruks av 26. mars 2004. Sentrale føringer for virksomhetens arbeid i 2012 ble lagt i Utenriksdepartementets budsjettproposisjon for 2012 og i tildelingsbrev 1/2012.

I Norads årsrapport for 2012 omtaler vi hvordan vi etter vår vurdering i det vesentlige har svar på overordnede rammer og føringer for arbeidet. De prioriterte tematiske områdene har blitt ivaretatt og realisert under alle våre fem hovedoppgaver. Norad har:

- Levert faglig rådgivning og kvalitetssikring for å bidra til å styrke den faglige og forvaltningsmessige kvaliteten av norsk bistand, og for å bidra til at tiltak som forvaltes av UD og utenriksstasjonene oppnår bærekraftige resultater i tråd med overordnede mål. På flere av de tematisk prioriterte områdene har Norad ivaretatt sekretariatsfunksjoner for politiske initiativ
- Gitt faglig grunnlag for departementets politiske og budsjettmessige valg
- Bidratt til høyere kvalitet i forvaltningen gjennom økonomisk/finansiell rådgivning, resultatfaglige vurderinger, juridisk rådgivning og kvalitetssikring samt gjennom forvaltningsgjennomganger
- Forvaltet tilskudd i tråd med mål for den enkelte tilskuddsordning. Både Håndbok for tilskuddsforvaltning, ordningsregelverk og maler for tilskuddsbrev er oppdatert
- Levert evalueringer iht. plan, kommunisert funn og benyttet funnene i læringsprosesser
- Dokumentert og formidlet bredt om norsk utviklingssamarbeid og resultater av innsatsen. Resultatrapport 2012 handlet om naturressursforvaltning gjennom 60 år

Etterspørselen etter tjenester innen alle Norads kjerneoppgaver har vært høy. Arbeidet har omfattet aktiv deltakelse i internasjonale prosesser, blant annet med faglig pådriverrolle i langsiktig utviklingsarbeid. Gjennom prioritering av ressurser, og ved bruk av ekstern kompetanse, har Norad møtt den utfordringen som endring i tematiske prioriteringer og/eller økt etterspørsel representerer.

Norads årsrapport for 2012 gir et innblikk i spennvidden i Norads arbeid.

Sentrale oppgaver

Faglig rådgivning

Norads mest omfattende oppgave er faglig rådgivning til ambassader, delegasjoner og Utenriksdepartementet(UD) angående forberedelse, vurdering, kvalitetssikring og oppfølging av det faglige innholdet i norskfinansierte utviklingstiltak. Det er gitt prioritet til de prioriterte tematiske satsingsområdene, men Norads rådgivning omfatter hele det utviklingspolitiske området, og alle kanaler. Norad benytter egne rådgivere supplert med konsulenttjenester for dette formålet.

I Norads brukerundersøkelse om faglige tjenester viser svarene fra UD at nærmere 80 prosent var fornøyd/meget fornøyd med tjenesteyting/leveranser. Ved ambasadene ga svarene en lavere tilfredshet enn i fjor, ca. 50 prosent var fornøyd/meget fornøyd. Rådgivning innen likestilling hadde en vesentlig høyere skår i 2012 enn tidligere. Videre framheves Norads juridiske rådgivning som skårer spesielt høyt på brukerundersøkelsen for 2012.

Faglig rådgivning innen prioriterte tematiske områder

Fornybar energi i utviklingssamarbeidet

Tilgang til fornybar energi er et viktig mål i norsk utviklingspolitikk, og det har vært en viktig oppgave for Norad i 2012 å bistå i Norges internasjonale arbeid. Dette omfattet blant annet faglig samarbeid med FN generalsekretærs utvalg (teknisk gruppe) «Sustainable Energy for All» og det faglige ansvaret fra norsk side for den globale konsultasjonen på energi i post-2015 utviklingsagendaen. Norge, sammen med Tanzania og Mexico, har fått rolle som vertskap og fasilitator. Prosessen er ledet av FN og bidrar til nasjonale, regionale og internasjonale diskusjoner på ulike tema som kan bli inkludert i den nye internasjonale utviklingsagendaen når tusenårsmålene tar slutt.

Norad har deltatt i forberedelse til og gjennomføring av de globale energikonsultasjonene i India, Tanzania og Mexico og New York, noe som gir bred, internasjonal representasjon, med fokus på engasjement spesielt fra ungdommen. Målet er å sikre at flest mulig "stakeholders" er konsultert og at energi blir sett på som et viktig område som bør inkluderes i den nye utviklingsagendaen med et eget mål.

Norad har samarbeidet tett med UD og ivaretatt sekretariatsfunksjonen for Ren Energi for Utvikling initiativet, levert faglige vurderinger og innspill i tilknytning til Energi- og klimainitiativet, Energy+. Norads råd har bidratt til å styrke partnerskapet og utvikle Energy+ konseptet. Norad har videre gitt råd i arbeidet mot klimafondene og deres underprogram 'Scaling up Renewable Energy Programme', (SREP).

Arbeidet med å gi flere mennesker tilgang til ren energi har et langt tidsperspektiv og Norad er ofte involvert i planlegging og oppstartsfasen av energiprojekter. Et viktig aspekt er institusjonell kapasitet hos Norges samarbeidspartnere. Norsk forvaltningskompetanse innenfor lovverk, hydrologi, transmisjon og distribusjon er etterspurt, og Norad forvalter rammeavtaler med norske fagmiljøer

som Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) og Statnett og har den overordnede dialogen med disse. Norads vurderinger og anbefalinger om innretning av langsiktige institusjonssamarbeidsavtaler bidrar til kapasitetsutvikling og bærekraft for at institusjoner i Sør settes i stand til å forvalte energisektoren på en bedre måte.

Rådgivning til energiprojekter, med prosjektvurderinger, gjennomganger og oppfølging ved besøk har vært omfattende, og vært konsentrert til viktige samarbeidsland som Angola, Bhutan, Nepal, Etiopia, Liberia, Mosambik, Sør-Sudan, Tanzania, Uganda og Palestina.

I Uganda foretok Norad en gjennomgang og vurdering av ny støtte til samarbeidet mellom Statnett og deres motstykke i Uganda, Uganda Electricity Transmission Company Ltd (UETCL). Samarbeidet ble vurdert som vellykket av Norad, noe som ble støttet av styreformann i UETCL som beskrev det som «det beste institusjonssamarbeidet i hele Uganda». Samarbeidet har pågått siden 2005 og er nå inne i tredje fase som skal vare til 2015. Neste fase vil blant annet konsentreres om hvordan en gjennomfører bygging av kraftlinjer.

Arbeidet med å oppnå investeringsbeslutning for to vannkraftprosjekter i to post-konfliktland, hhv. Mt Coffee i Liberia og Fula Rapids i Sør-Sudan har vært høyt prioritert. Norad har bidratt med faglige vurderinger og kvalitetssikring av tekniske kravspesifikasjoner, miljøkonsekvensanalyser og rådgivning for organisasjonsstrukturer rundt disse kraftutbyggingene. Norad og ambassaden, ved hjelp av International Finance Cooperation (IFC), har fått andre givere og Liberias myndigheter til å slutte seg til krav om at overskuddet skal brukes til klart definerte aktiviteter som skal godkjennes av givne til Mt Coffee. Overskuddet skal finansiere tilbakebetaling av lån, finansiere et privat selskap som skal drifte kraftverket fra 2015-2019, samt andre investeringer i energisektoren. Overskuddet kan også brukes som en garanti-mekanisme for å tiltrekke seg private investeringer, som er i tråd med Norges prioriteringer.

Norad støtter en rekke tiltak som ledd i å stimulere til kommersielle investeringer i ren energi og andre klimarelaterte prosjekter, hovedsakelig i Afrika og Asia. Se omtale under Kap 161 post 70.

Som bidrag til mer enhetlig forvaltning og rådgivning innen fornybar energi har Norad bidratt ved å danne gode nettverk mellom energirådene, UD og Norad. I samarbeid med ambassaden i Kampala ble det avholdt Energirådssamling i mars.

Som resultat av en likestillingsgjennomgang i Nepal i 2010 har kvinner og energi blitt løftet som et av de viktigste innsatsområdene i den norske støtten til likestillingsarbeidet og i den politiske dialogen innen energisektoren i landet. Det nye landsdekkende Rural Renewable Energy programmet (RREP) har spesifikk kompetanse på kjønnsdimensjonen, og Norad bidro til at dette er integrert i alle sentrale deler av programmet.

«Gender Capacity Programme in Energy Sector Cooperation» i Mosambik mellom ambassaden og energiministeriet er et konkret resultat av Norads systematiske rådgivning. Norad har bistått ambassaden i å utvikle et kapasitetsutviklingsprogram på likestilling sammen med energi- og oljeaktører i landet for å nå målet om økt tilkobling til energinettverk, økt tilgang til alternativ kokeenergi og teknologi. Norads bidrag til å styrke kapasiteten som bygges i Mosambik er sentral for å sikre at kvinners rettigheter og likestilling ivaretas i det nye institusjonssamarbeidet på energi.

En årsrapport med oversikt over all norsk energibistand ble utarbeidet og presentert i 2012.

Klimarobust landbruk og matsikkerhet

Strategi 2013-2015 Matsikkerhet i et klimaperspektiv ble lansert i 2012. Den er Norges viktigste svar på utviklingslandenes krav om økt støtte til klimatilpasning og har som målsetting å fremme økt matproduksjon i et endret klima. Norad bidro faglig til utarbeidelsen av strategien blant annet ved å synliggjøre resultater fra pågående landbruks- og klimaprogrammer og ved å medvirke til å styrke kjønnsperspektivet i strategien.

For at målene i strategien skal nås på sikt, er det et viktig element i Norads rådgivning at de enkelte programmer Norge støtter fremmer klimarelevant nasjonal politikkutvikling under den afrikanske handlingsplanen for landbruk (CAADP¹). Rådgivningen dekker derfor et bredt spekter av aktører som inkluderer ambassader, privat sektor, universiteter, bondeorganisasjoner og nasjonale- og regionale afrikanske organisasjoner og myndigheter.

Zambia og Malawi er land som med norsk støtte har et økende antall bønder som benytter seg av klimasmarte landbruksmetoder, så langt mer enn 200.000. Med utgangspunkt i disse erfaringene gir Norad faglig rådgivning til ambassadene i Dar es Salaam, Addis Abeba og Maputo for å utvikle tilsvarende klimasmarte landbruksprogrammer. Antallet bønder som benytter seg av klimasmarte landbruksmetoder er som følge av dette arbeidet raskt økende.

Arbeidet med å styrke kjønnsperspektivet både i den nylig framlagte strategien for matsikkerhet og i jordbruk- og klimatilpasningsprogrammer som Programme Against Malnutrition i Zambia har som mål å redusere diskriminering av kvinnelige småbrukere blant annet knyttet til landrettigheter, tilgang til kreditt, medlemskap i bondeorganisasjoner, deltakelse i beslutningsprosesser og veiledning. Dette forventes å gi som resultat økt matproduksjonen og at kvinnelige småbrukere blir bedre i stand til å møte klimaendringer.

Videre har Norad i 2012 støttet AU/NEPADs² arbeid med å utarbeide et klimarammeverk under CAADP. Dette inkluderer også et forslag til program som styrker kvinners stilling i landbrukssektoren under CAADP. Planleggingsprosessen har involvert 1500-2000 personer fra bondeorganisasjoner, kvinnelige småbrukere, miljøorganisasjoner, regionale organisasjoner og myndigheter i fem land, hhv. Etiopia, Malawi, Rwanda, Niger og Kamerun. Støtten til NEPAD er et ledd i gjennomføringen av Strategi for matsikkerhet i et klimaperspektiv.

Norad etablerte i 2012 et program for klimatilpasning og klimasmart landbruk gjennom regionale afrikanske bondeorganisasjoner. Å arbeide med og gjennom egne organisasjoner gir bøndene en praktisk plattform for å forberede sektoren på klimaendringer og gir dem mulighet til å utvikle mer klimarobuste produksjonssystemer på egne premisser. Norad støtter via næringslivsordningene også klimasatsing gjennom privat næringsliv i landbrukssektoren. Et konkret resultat av dette arbeidet er ferdigstillingen av en grønn investeringsplan knyttet opp til en landbrukskorridor i Tanzania (Southern Agricultural Growth Corridor of Tanzania - SAGCOT).

Et klimapartnerskap ble etablert i Etiopia der landbruksinvesteringer er sentrale for å oppnå nasjonale mål om klimarobust produktivitetsøkning, redusert ukontrollert hogst (REDD+) og

¹ AUs rammeverk for jordbruksutvikling i Afrika: The Comprehensive African Agriculture Development Programme

² The New Partnership for African Development

bærekraftig forsyning av bioenergi (Ren energi). Norad har en sentral rolle i å bistå ambassaden i dialogen med myndigheter og Verdensbanken på landbrukssektoren og for å sikre synergier mellom de norske investeringene under Etiopias grønne vekststrategi. De første resultatene av denne satsingen er ventet å komme i løpet av 2013.

For omtale av øvrig næringslivsstøtte til landbruk, se nærmere omtale under Kap 161 post 70.

Klima- og skoginitiativet

I 2012 har Norge beholdt en ledende posisjon internasjonalt i arbeidet med reduksjon av avskoging og i antikorrupsjonsarbeid i REDD+. Norge bidrar til dette gjennom en rekke kanaler. Norad har i arbeidet lagt særlig vekt på å ivareta utviklingspolitiske mål og hvordan disse best kan kombineres med klimapolitiske mål. Videre har det vært en målsetting å bidra til at de multilaterale organisasjonene er effektive i sin videreføring av REDD+ arbeidet i fasen etter de innledende REDD-readiness aktivitetene. Norad har hatt betydelig faglig kontakt med globale aktører i REDD-arbeidet, og har deltatt aktivt i utvikling av grunnlaget for nye REDD+ programmer i flere land, herunder Vietnam og Myanmar. Etablering av et nytt UN REDD prosjekt for fase II i Vietnam er et viktig resultat som videreutvikler UN REDDs framtidig rolle. Dette skal ta Vietnam fram til et stadium med en ren resultatbasert finansiering av framtidige resultater innen redusert avskoging, det være seg gjennom en videreføring av norsk finansiering eller fra andre klimafinansieringsordninger.

Det er viktig å adressere korrupsjonsrisiko i REDD. Norad har derfor inngått avtale med U4 om et oppdrag for å få fram og dele kunnskap om korrupsjonsutfordringer i REDD, se <http://www.cmi.no/research/project/?1537=redd-integrity>

Flere av Norads anbefalinger knyttet til menneskerettigheter og likestilling er inkludert i UN REDDs veileder «Social and Environmental Principles and Criteria».

Se også omtale under Kap 166 post 73 Klima- og skogsatsingen.

Innsats for å fremme økonomisk utvikling

Skatt for utvikling

Skatt for utvikling (Sfu) startet opp i 2011. Formålet med programmet er å bidra til bedre skattesystemer og økte skatteinntekter i utviklingsland. I arbeidet med å styrke skatteadministrasjonene i Mosambik, Tanzania og Zambia står institusjonssamarbeid mellom de nasjonale skattemyndighetene og den norske skatteetaten helt sentralt. I 2012 har arbeidet med støtte til revisjon, særlig av store gruve- og oljeselskaper kommet i gang i alle tre land. Institusjonssamarbeidet har vart lengst i Mosambik og Zambia. Fra begge land meldes det om gode resultater i kompetanseoppbyggingen av skatteetatene, blant annet bedre kvalifiserte personer og bedre rutiner. Dette har resultert i etterberegninger av skatt på flere 10-talls millioner norske kroner.

Andre innsatsområder under Sfu er støtte til sivilsamfunnsorganisasjoner som arbeider med skatt og kapitalflukt, samt forskning innen disse områdene for å øke åpenhet om skattlegging av særlig viktige naturressurser. Programmet omfatter Norges deltakelse i prosesser som foregår internasjonalt,

særlig knyttet til ulovlig kapitalflyt fra fattige land, som har sammenheng med for eksempel skatteunndragelse, korrupsjon og kriminalitet. Norad har sekretariatsansvaret for Skatt for utvikling, og koordinerer og kvalitetsikrer arbeidet.

Se også rapporten «Skatt for utvikling» som Norad ga ut i oktober 2012.

Olje for utvikling

Store forekomster av naturressurser kan gi betydelige inntekter, og har potensial til å løfte land ut av fattigdom. Likevel viser det seg at land med store forekomster av verdifulle, ikke-fornybare naturressurser ofte har dårligere økonomisk og sosial utvikling enn land med færre slike ressurser.

Formålet med Olje for utvikling-programmet (Ofu) er å dele norske erfaringer og gjennom dette bidra til at utviklingsland kan forvalte petroleumsressursene på en måte som fører til varig reduksjon av fattigdom, at inntektene brukes til beste for hele befolkningen og samtidig sikrer at miljøet ivaretas på en forsvarlig måte. For å kunne nå dette er det en sentral forutsetning at befolkningen i utviklingsland har mulighet til å stille sine myndigheter til ansvar for forvaltningen av ressursene. Derfor prioriterte Norad i 2012 å styrke innsatsen på åpenhet i petroleumsforvaltningen og ansvarliggjøring av myndighetene i Ofu-programmet. Ett eksempel er arbeidet med ny institusjonsavtale og programdokument for Tanzania der Norad foreslo programelementer som kan bidra til økt åpenhet i forvaltningen, så som konsultasjonsrunder i lovarbeidet.

Støtte til sivilt samfunn er også sentralt for å etablere en forsvarlig forvaltning av petroleumsressursene. Se omtale under Kap 165 post 71.

Norad har i 2012 utarbeidet en «Technical Note for Gender» med formål å styrke ambassadenes arbeid med likestilling i petroleumssektoren. Det er viktig at ambassadene gjennom sitt arbeid bidrar til at kvinner får økt innflytelse og deltakelse i oppbyggingen av sektoren.

Det er viktig for et lands økonomiske utvikling at aktiviteter innenfor petroleum og ren energi ikke bare gir økt inntektsgrunnlag og energitilgang, men at det også resulterer i lokale ringvirkninger i form av teknologioverføring, lokal industriutvikling og sysselsetting. Norad prioriterte derfor i 2012 å samordne og styrke innsatsen til å utvikle lokal vare- og tjeneste industri og sysselsetting i tilknytning til disse aktivitetene. Det ble igangsatt en ekstern gjennomgang av norsk innsats i Ghana og Angola for å tilføre mer kunnskap om aktuelle samarbeidspartnere og framtidig programdesign. Sluttrapport forventes i april 2013. Et prosjekt som er vurdert i denne sammenheng er det treårige samarbeidet «Knosoo 2015: Nurturing Sustainable Oil and Gas Supply in Ghana», som ble finansiert av Norad og avsluttet i desember 2012. Prosjektet har styrket lokale leverandørers kompetanse og evne til å ta del i petroleumsindustrien, men mange utfordringer gjenstår.

Global helse med spesiell vekt på kvinners og barns helse

Norad følger opp *Meld. St. 11 (2011-2012) om Global helse i utenriks- og utviklingspolitikken* i samarbeid med UD og med et nettverk av nasjonale og internasjonale organisasjoner og fagmiljø. Globalt helsesamarbeid har vært gjenstand for forandringer fra en hovedvekt på tradisjonell tjenesteytende bilateral bistand til globale helseinitiativer med internasjonale partnerskap og nye aktører. Norge, med bidrag fra Norad, har bidratt med innovasjon, mobilisering av ressurser og støtte til politisk lederskap, og fremmet aktiv deltakelse av berørte aktører.

Norad har gjennom sin faglige rådgiving til ambassadene i New Delhi, Islamabad, Dar es Salaam, Abuja og Lilongwe, og sammen med andre aktører, bidratt til bedret for mødre- og barnehelse. I perioden 2005 til 2010 ble Tanzanias og Malawis mødredødelighet redusert fra ca. 600 til 460 per 100.000 levendefødte, i Nigeria fra ca. 800 til 630 i samme periode. I 2012 ble det brukt mye tid på utarbeidelse av ny femårig plan (fase 2) av programmet i India. Norad bidro også med å vurdere innretningen av videre norsk bilateral satsing tilknyttet Statsministerens initiativ for alle fem programland.

Det har vært betydelig aktivitet inn mot tunge internasjonale prosesser, faglige arbeidsgrupper, styreforbereidelser og oppfølgingsarbeid tilknyttet GAVI, Verdens helseforsamling i WHO, UNAIDS, Det globale fondet, Robert Carr Civil Society Network Fund, Safe Abortion Action Fund, UNICEF, UNFPA, FNs kontor for narkotika og narkotikakommisjonen, UNITAID, PMNCH, Health Alliance, Den globale helsepersonellalliansen (GHWA), og Forskningsrådets program GLOBVAC.

Videre har det vært samarbeid med UNAIDS omkring kriminalisering av hivsmitte. Blant annet arrangerte Norad og UNAIDS i fellesskap en høynivåkonsultasjon i Norge i februar. Sluttrapport fra prosjektet vil bidra til UNAIDS' arbeid med lovgivning om kriminalisering av hivsmitte.

Norad har bidratt i en arbeidsgruppe med Robert Carr Civil Society Network Fund, for å styrke globale og regionale nettverk som arbeider med påvirkningsarbeid og kompetansebygging. Dette gjelder grupper som er i en marginalisert situasjon og særlig utsatt for hivsmitte, slik som personer som injiserer narkotika, personer som selger sex og menn og transpersoner som har sex med menn. Norge var av de første giverne til å opprette fondet, og Norad representerer Norge i styret for fondet som har gitt sin første tildeling.

I arbeid med hiv og andre smittsomme sykdommer favner Norads arbeid bredt: engasjere ungdom og ungt lederskap, styrke rettighetsfokus, bidra til den norske hiv-strategien og støtte til forskning på hiv og aids. Norge spiller en viktig rolle i å støtte og ta opp viktige og kontroversielle temaer. For eksempel gis det støtte til at barn og ungdom i 20 afrikanske land får tilgang til seksualundervisning. Norad bidrar også med faglig innspill og kvalitetssikring tilknyttet Norges investeringer og engasjement i det globale fondet (GFATM) som i dag står for 2/3 av internasjonal finansiering til malaria og tuberkulose og en femtedel av finansieringen til aids. For perioden 2012-2016 har fondet som mål å redde 10 millioner liv og forhindre 140-180 millioner nye infeksjoner. Hittil (2012) har fondet bidratt til at 4,2 millioner mennesker har fått tilgang til hiv-behandling (ARV), 9,7 millioner har fått behandling mot tuberkulose (DOTS) og 310 millioner malarianett har blitt utdelt.

Norad har hovedansvar for en arbeidsgruppe som arbeider med spørsmål knyttet til religion og seksuelle og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR), og har også ledet en sluttgjennomgang av et prosjekt om inter- og intrareligiøs dialog i Pakistan. Norad har påtatt seg et særlig ansvar for å følge opp arbeid med seksuelle minoriteter (LHBT) i bistanden, og har revidert retningslinjene for ambassadene på dette området. LHBT-personers rettigheter er under sterkt press og ambassadenes innsats er viktig for å øke respekt for rettighetene til denne gruppen.

Norads rådgivning om barns rettigheter, rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse, seksuelle og reproduktive rettigheter og LHBTs rettigheter er reflektert i FNs generalforsamling og FNs menneskerettighetsråds forhandlinger, interaktive debatter og resolusjoner. Rådgivningen har bidratt til styrket fokus på sentrale koblinger mellom menneskerettigheter, kvinners og barns helse og utvikling. Norad har blant annet økonomisk og faglig støttet arbeidet med en ny generell kommentar om barns rett til helse under FNs menneskerettighetsråd, som trolig vil gi økt press på staters forpliktelser i oppfyllingen av barns rettigheter.

Norad har bistått Verdensbankens kapasitetsutviklingsinstitutt med kompetanseutvikling om menneskerettighetsbasering, særlig knyttet til ikke-diskriminerende tilgang til grunnleggende helsetjenester for befolkningen og nødvendigheten av statlig ansvar og progressiv realisering av retten til helse.

Arbeidet til FNs kontor for narkotika og Narkotikakommisjonen følges opp av Norad når det gjelder hiv og narkotikabruk og skadebegrensende tiltak, blant annet ved deltakelse og forhandlinger i Narkotikakommisjonen. Mer enn 1,8 millioner av disse ungdommene dør hvert år, i hovedsak av årsaker som det er mulig å forebygge. Eksempler på dette er hiv og graviditet. Graviditet og fødsel er ledende årsak til død blant kvinner i alderen 15-19 år, mens ungdom står for 40 prosent av alle nye hiv-infeksjoner blant voksne. Dødsratene i alle aldersgrupper har gått ned de siste 50 årene, men nedgangen har vært lavest blant ungdom. Norad tok i 2012 initiativ til en kartlegging og vurdering av styrket innsats for og med ungdom. Det er forventet at dette arbeidet vil kunne bidra til mer strategiske innspill til post-2015 utviklingsagendaen, til FNs generalsekretærs ungdomsengasjement mm. Norad finansierer og følger også opp norsk ungdomsrepresentant i GFATMs styregruppe. Det har blant annet bidratt til opprettelsen av et eget ungdomsnettverk om hiv i Norge og at viktigheten av ungt lederskap har blitt videreført i Det globale fondet.

UDs nye prosjekt på seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR) skal sikre gjennomføring og faglig forankret norsk politikk. Prosjektmandatet er utarbeidet med faglige bidrag fra Norad, og handler om ungdoms tilgang til informasjon og tjenester, trygg abort og likestilling.

Norad arbeider med problemstillinger knyttet til helsepersonell med en rekke aktører. Vi følger opp samarbeid mellom norske og malawiske institusjoner for økt sykepleierutdanning og utdanning av leger med støtte til College of Medicine. I fjor arrangerte Norad konsultasjonen *Healthworkers At The Frontline* i Nairobi. Vi deltar i forberedelsene til Det tredje globale helsepersonellforum i Brasil 2013 og har bidratt til utarbeidelse av ny strategi for Den globale helsepersonellalliansen, der Norad representerer Norge i styret.

Trygg utdanning for barn i sårbare stater

I tråd med Prop. 1S (2011-2012) som stadfester en videreføring av satsingen på tusenårs mål 2, samt fortsatt fokus på marginaliserte grupper av barn og utdanning i sårbare stater og land i konflikt, har Norad innen utdanningssektoren arbeidet bredt både på landnivå, overfor UD og multilateralt.

Innsatsen på landnivå og da spesielt til sårbare stater er styrket, særlig samarbeidet med Afghanistan, Pakistan og Burundi.

Dette har bl.a. omfattet faglig støtte til ambassaden i Kabul og dens arbeid med å fremme utdanning i Afghanistan, og ut fra et rettighetsperspektiv særlig for jenter. Ambassaden deltok i flere samarbeidsfora med andre givere og med myndighetene. Et produkt av ambassadens og Norads arbeid er en gjennomgang av hele utdanningssektoren i Afghanistan. Rapporten danner grunnlag for det videre utdanningsarbeidet i landet.

Norad har sammen med UD, Redd Barna, Unicef og ambassaden i Kathmandu vært med på å videreutvikle konseptet *Skoler som fredssoner* i Nepal. I mai 2012 ble det, med Norad som en aktiv partner, arrangert et seminar i Kathmandu der erfaringene fra Nepal ble lagt fram for andre konfliktrammede land. Arbeidet med *Skoler som fredssoner* har ført til at myndigheter og andre aktuelle aktører nå har en felles tilnærming, noe som gir barn en tryggere skolehverdag, best mulig skjermet for krig og konflikt.

Norads rådgivning har, etter bestillinger, vært rettet inn mot politisk ledelse for å sikre at Norge skal kunne lede an i det internasjonale arbeidet for å innfri alle barns rett til utdanning. Bidragene om sårbare stater på Ecosoc-møtet i juni er senere omtalt og påpekt også i Inter-Agency Network for Education in Emergencies nettverket (INEE), likeså Norges bidrag om barn og væpnet konflikt i Menneskerettighetsrådet. Norad bidro konkret til utdanningsarrangementet på FNs generalforsamling «Delivery Quality Education in Humanitarian Environments and Conflict-Affected States», som utviklingsminister Holmås ledet. Utfallet var et «Call for Action» som argumenterer for at andelen av den humanitære støtten som tilfaller utdanning må økes fra dagens to prosent til minst fire prosent.

Internasjonalt har Norad medvirket i INEEs gruppe for minimumsstandarder for utdanning i kriser. Det er kartlagt hvordan standardene har blitt brukt, samt støttet opp om at standardene brukes i enkelte land i krisesituasjoner.

Det er arbeidet nært med multilaterale aktører, og da spesielt Unicef og Global Partnership for Education (GPE) som har sårbare stater som ett av tre strategiske innsatsområder for partnerskapet. Sammen med Sverige fikk Norge sikret at sårbare stater ble behandlet som eget tema på styremøte, og styret har senere vedtatt retningslinjer for støtte til *emergency and early recovery situations*. Norad var pådriver for dette samt for at GPE bør yte finansiell og faglig støtte i slike situasjoner. Norad har ledervervet i Financial Advisory Committee i GPE og vektlegger læring fra utfordringer i sårbare stater.

Med god oversikt over de globale utdanningstrendene på utviklingsområdet har Norad blant annet bidratt med bakgrunnsstoff til politisk ledelse og med informasjon til debatt i media om nivå og

innhold av utdanningsbistanden. Norad har også utarbeidet en omfattende oversikt over hva Norge gjør på utdanningssektoren internasjonalt.

Retten til utdanning gjennomfører Norads rådgivning og dialog på utdanning. Retten til utdanning tas systematisk opp i dialogen på landnivå i de landene hvor Norge tar et spesielt ansvar for utdanning, samt i multilaterale fora som GPE, UNICEF og UNESCO. Dialogen har spesielt satt søkelyset på retten til utdanning for jenter, marginaliserte grupper, funksjonshemmede, språklige minoriteter og barn som lever i konfliktsituasjoner.

Råd til UNICEF direkte om behovet for en styrket menneskerettighetsinnretning i organisasjonens utdanningsprogrammer og humanitære arbeid er akseptert av UNICEF og må på sikt forventes å ha positiv betydning for barns tilgang til trygg utdanning i sårbare situasjoner. Det er også besluttet å opprette en ekspertgruppe som skal styrke sammenhengen mellom menneskerettigheter og rettferdig fordeling som direkte oppfølging av Norads anbefalinger.

Faglig rådgivning innen andre områder

Miljø og bærekraftig utvikling

Integrering av miljø- og klimahensyn i landenes utviklingsplaner er et prioriteringsområde i *Meld. St. 14 (2010-2011) For en grønnere utvikling*. I 2012 ble The Global Green Growth Institute (GGGI) etablert som en internasjonal organisasjon med sekretariat i Sør-Korea. GGGI har vært en viktig støttespiller for Etiopias plan om en grønnere utvikling som er vedtatt av regjeringen. Norges innsats for redusert avskoging, matsikkerhet og energiarbeid støtter opp under planen. Norad bidro særlig til Norges dialog med GGGI for å styrke metoden for kapasitetsbygging.

Norad har også bidratt i utformingen av en ny fase (2014-2017) av programmet Poverty Environment Initiative (PEI) som UNDP og UNEP etablerte i 2005 som et felles program for integrering av miljøhensyn i fattigdomsstrategier og andre utviklingsplaner. PEIs hovedmål er å fremme økonomiske incentiver for å bevare miljøet. Ett av resultat av PEIs arbeid er at myndighetene i Rwanda nå gjennomfører integrert tverrsektoriell planlegging for å fremme bærekraftig miljø, klimatilpasning and fattigdomsreduksjon. PEI støttet rwandiske myndigheter ved å gjennomføre strategiske studier som analyserte de økonomiske kostnadene av økosystemødeleggelse og effektene på fattige befolkningsgrupper som er avhengige av økosystemtjenester for sin levevilkår. Rwandiske myndigheter samler nå systematisk data som analyserer koblinger mellom miljø og fattigdom og gjennomfører tverrsektoriell planlegging mellom med de viktigste departementene ved hjelp av PEI verktøy.

Det lange samarbeidet i Nilen har resultert i at forholdet og samarbeidet mellom flere land i regionen har blitt styrket og at dialogen om felles tilnærming til forvaltning av de grensekryssende vannressursene har økt. Norad har det siste året hatt hovedansvar for oppfølging av aktiviteter innen Verdensbankens flergiverfond Cooperation in International Waters in Africa (CIWA). CIWA og Nile Basin Trust Fund (NBTF) har gjennom finansiering av viktige tiltak innenfor bærekraftig vannressursforvaltning og tilrettelegging for dialog bidratt til konfliktforebygging mellom land i Nilen regionen. Det tar lang tid å bygge tillit og gode relasjoner mellom land. Den politiske utviklingen i

regionen vil ha stor betydning for vellykket måloppnåelse, dvs. en bedre vannressursforvaltning som kommer alle landene i regionen til gode.

Utviklingsstrategi og styresett

Norad har bidratt til mer faglig basert utviklingspolitikk gjennom fagnotater til UD om **økonomi og demokrati**, samt innspill til stortingsmeldingen «Dele for å skape». Vi har videre lagt grunnlag for mer effektiv norsk bistand på landnivå gjennom strategiske innspill til ambassadene i Dar es Salaam og Kabul, og derigjennom bidratt til å øke sannsynligheten for gode resultater gjennom råd om konkrete programmer og prosjekter.

Innen **offentlig finansforvaltning** har Norads rådgivning bidratt til god kvalitet på statistiksamarbeidet i Sør-Sudan, budsjettstøttesamarbeidet i Malawi, skattesamarbeidet i Mosambik, og det internasjonale samarbeidet om riksrevisjoner og offentlig finansforvaltning. Dette forventes å gi mer effektiv bruk av bistand og utviklingslands egne finansielle ressurser, som igjen forventes å bidra til fattigdomsreduksjon.

Faglig vurdering av UD og ambassaders programmer for **demokratisk styresett og anti-korrupsjon** har bidratt til å øke sannsynligheten for gode resultater av bistanden. Det har også vært arbeidet med å integrere demokratisk styresett og anti-korrupsjon i Norads arbeid, særlig Olje for utvikling og støtte gjennom det sivile og politiske samfunnet. Aktiv deltakelse internasjonalt for å utvikle erfaringsbaserte prinsipper har ivaretatt Norges ansvar for bedre bilateral og multilateral bistand. I tillegg har Norad bidratt til mer effektiv korrupsjonsbekjempelse i utviklingsland gjennom vår rolle som tilrettelegger for korrupsjonsjegernettverket. Nettverket legger til rette for samarbeid mellom korrupsjonsjegere fra mange land.

Norad har bidratt til faglig basert bistand **til sårbare stater** i blant annet Liberia, Sør-Sudan, Haiti, Afghanistan, Nepal, Pakistan og Palestina gjennom faglige vurderinger, forundersøkelser og gjennomganger i tillegg til skoloring i UD og på ambassader. Gjennom aktiv deltakelse i å utvikle erfaringsbaserte prinsipper har Norad bidratt til å bygge opp egen og andres kompetanse, blant annet gjennom den internasjonale utvekslingen av kunnskaper og erfaringer i OECD/DAC/INCAF³, multilaterale organisasjoner og egne arrangementer.

Likestilling og rettigheter

Tre nylig gjennomførte evalueringer fant svak grad av etterlevelse av egen politikk på rettighetsfeltet når det gjelder **barn og funksjonshemmedes plass** i bistanden. I oppfølgingen av evalueringene bidro Norad til konkretisering av anbefalinger, for bedre og mer effektiv oppfyllelse av menneskerettighetene. Disse rådene ble i stor grad fulgt opp av UD.

Norad fortsatte **sekretariatsansvar for de seks pilotambassadene** for likestilling, hhv. Luanda, Addis Abeba, Lilongwe, Maputo, Kampala og Kathmandu. Pilotambassadene prioriterer nå i større grad kvinner og likestilling ressursmessig og øker andelen bistand rettet mot likestilling. Dette er i ferd

³ International Network on Conflict and Fragility

med å gi resultater i form av kvinners økte deltakelse og påvirkning i viktige politiske og økonomiske prosesser.

Det er forventet at Norads rådgivning vil styrke kvaliteten på både utforming og gjennomføring av **Norges humanitære innsats, innsatsen for fred og forsoning** og Norges implementering av Sikkerhetsrådsresolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet.

Rådgivning om likestilling til ambassaden i Kabul i deres samarbeid med Verdensbanken om **Afghanistan Reconstruction Trust Fund (ARTF)** har blant annet ført til at likestilling er integrert i resultatrammeverket. Det forventes at ARTF vil styrke arbeidet med likestilling på tvers i porteføljen og kunne rapportere mer og bedre på resultater for kvinner og likestilling i fremtiden.

Norad har bidratt med faglige og strategiske råd til UD's påvirkning og kontroll av **FNs utviklingsprogram, FNs fredsbyggingsfond og Verdensbanken**. Viktige saker er satt på sakskartet i internasjonal sammenheng og resultatene av Norads arbeid ses direkte i FN-resolusjoner. Styrket integrering av rettighets- og likestillingsperspektivet i multilaterale sammenhenger og bilateralt samarbeid og kunnskap om hva som fungerer på landnivå er koblet med det tematiske arbeidet i multilaterale organisasjoner, med vekt på UNDP, UNFPA, UNICEF og de regionale utviklingsbankene. Norads deltakelse i og faglige bidrag til FNs arbeidsgruppe for retten til utvikling har bidratt til brobygging mellom utviklingsland og OECD-land.

Norads råd på **menneskerettighetsfeltet** i forbindelse med norsk deltakelse i FN-organisasjoners styre-, komite-, og arbeidsgruppearbeid har gitt UD bedre grunnlag til å etterlyse relevant resultatfokus i FNs rapportering og arbeid. På neste nivå vil det kunne bidra til kvalitetssikring og effektivisering av organisasjonenes innsats.

Som Norges representant i **UN Womens** styre har Norad øvet press for å styrke Ett FN når det gjelder integrering av likestilling på landnivå. Kvalitetssikring for ambassadene i Nairobi, New Delhi, Kabul og Dhaka har vært prioritert, samt søkt å forbedre UN Womens evne til å levere som forventet.

Innsats for et sterkt og uavhengig sivilt samfunn

I 2012 startet Norad arbeidet med en gradvis omlegging av støtten til sivilt samfunn i Sør gjennom norske frivillige bistandsaktører. Dette arbeidet er et resultat av blant annet Øst-Afrika evalueringen fra 2011 og sivilsamfunnspanelets rapport «Tracking Impact», en studie av samfunnseffekter av norsk støtte gjennom norske frivillige organisasjoner. Rapporten har gitt viktige innspill om organisasjonenes resultatoppnåelse og mulighet for bredere samfunnseffekter og skal brukes som dokumentasjon i Norads videre arbeid. Diskusjonsnotatet «Sivilt samfunn – er det behov for en nyorientering av Norads tilskuddsordning» ble også utarbeidet og tar opp viktige spørsmål og diskusjoner rundt sivilt samfunns rolle. Et forhold er at stadig flere mottakere i Sør er kritiske til hvordan land i Nord utformer og prioriter sin støtte til sivilt samfunn i Sør og at denne skepsisen har ført til at myndighetene i enkelte utviklingsland har begrenset organisasjoners virksomhet. Videre problematiserer notatet resultatoppnåelse og ringvirkninger av sivilsamfunnsstøtten. Det pekes blant annet på at evalueringer og gjennomganger viser at norske frivillige organisasjoner får gode resultater på prosjektnivå, mens de langvarige ringvirkningene ofte er små eller vanskelig å

dokumentere. Diskusjonsnotatet tar også opp eierskap i Sør og hvordan en ny partnerskapstilnærming for organisasjonene kan sikre en bedre representativitet.

Formålet med nyorienteringen er derfor å legge til rette for ringvirkninger av sivilsamfunnsstøtten og ikke minst sikre sterkere eierskap i Sør. Dette er viktige forutsetninger for å oppfylle målsettingen med tilskuddsordningen til sivilt samfunn. Videre ønsker Norad en større vektlegging av arbeidsdeling, merverdi og resultatoppnåelse. Samlet sett skal rapportene og diskusjonsnotatet derfor være utgangspunktet for endring og dermed grunnlaget for å vurdere måloppnåelse for denne ordningen på sikt. I arbeidet med nyorienteringen ble det lagt opp til tett kontakt med de frivillige organisasjonene, UD og relevante ambassader i løpet av året.

Arbeidet med sivilsamfunnsnotater for Vietnam, Sør-Sudan, Tanzania, Uganda og Burundi ble påbegynt. Disse skal brukes som referansedokumenter i samarbeidet med norske organisasjoner og vil oppdateres ved behov. Notatene skal ha utgangspunkt i analyser av behov for enkeltland og vil ha konsekvenser for valg av lokale partnere, volum på sivilsamfunnstildeling i landet, antall norske organisasjoner, rollen til de norske organisasjonene, tematisk innretting på støtten og antall mellomledd. Enda større vektlegging av dokumentasjon og formidling av resultater er forventet som følge av den endrede tilnærmingen fra organisasjons- til landorientering.

Kvalitetssikring, resultatoppfølging og kontroll

Som en viktig del av Norads mandat, vår strategi og i tråd med Prop. 1 S, vektlegger Norad kvalitetssikring, resultatoppfølging og kontroll. Kvalitetssikringsarbeidet går i hovedsak ut på å betjene bestillinger, hvor gode tilbakemeldinger i seg selv er en indikator på god måloppnåelse. De endelige effektene av arbeidet er vanskelig å fastsette presist, men er angitt under der det har vært mulig og meningsfylt å gjøre det.

Rådgivning knyttet til juridiske, finansielle, forvaltnings- og resultatfaglige spørsmål

Norad har i 2012 gjennomført store og nye leveranser. Særlig innen økonomi/finansielle spørsmål til multilaterale styremøter har det kommet nye bestillinger i tillegg til bestillinger på rådgivning og kvalitetssikring fra UD og ambassadene.

Den økte satsingen på klima og skog har krevd stor innsats, særlig på avtale/finansieringsmekanismesiden.

En betydelig ressursinnsats er lagt inn i arbeidet med oppdatering av håndbok for tilskuddsforvaltning – spesielt inkorporering av juridisk håndbok, og forvaltningsfaglige og resultatfaglige deler av håndboka. I tillegg har det vært betydelig arbeid med revisjon av maler for tilskuddsbrev. Norad har i 2012 kvalitetssikret mer enn 300 avtaler.

Norads innspill om juridiske og finansielle forhold til multilaterale organisasjoner og UDs instruksjoner til styremøtene har vært vurdert som relevante og har i stor grad blitt benyttet.

Metoder for resultatbasert bistand og finansiering

Norad har deltatt i videreutvikling og erfaringsutveksling med andre land og sentrale organisasjoner om resultatbasert finansiering.

Innen helse har Norad bidratt faglig og finansielt både til systematiske gjennomganger og utvikling av piloter og evalueringer av resultatbasert finansiering både gjennom et trust fund i Verdensbanken og i bilaterale programmer, f.eks. i Malawi og Tanzania. Piloten i Tanzania blir nå evaluert med hensyn til effekt. Foreløpige tall viser en svært positiv trend med økning i antall fødsler på klinikk fra 43 til 49 prosent, antall svangerskapskontroller fra 76 til 88 prosent, barselkontroll fra 25 til 31 prosent og doubling av forebygging av hiv-smitte fra mor til barn. Sammenlignbare data blir samlet inn fra kontrollområder og vil dermed bedre grunnlaget for videre utvikling av metoder for resultatbasert finansiering, og dermed lands egne valg av intervensjoner.

Forvaltningsgjennomganger og tematiske gjennomganger

Det ble foretatt forvaltningsgjennomganger ved 11 ambassader. For første gang oppnådde en ambassade karakteren «excellent», mens gjennomsnittet som tidligere år var «good». Det vises til samlet rapport fra disse forvaltningsgjennomgangene oversendt UD 16. januar 2013. Alle bistandsambassadene er nå vurdert under det nye regimet som ble innført i 2010. Ved inngangen til 2013 finnes det derfor grunnlagsdata («baseline») for forvaltningsnivået for alle disse, noe som vil gi et langt bedre grunnlag for å vurdere utvikling i forvaltningsstandarden.

Norad har i 2012 utviklet en metode for tematiske gjennomganger. Dette skal være et rådgivningsprodukt som Norad leverer på etterspørsel fra ambassader eller andre enheter. Flere ambassader har bedt om slike gjennomganger i sine virksomhetsplaner for 2013.

Norad gjorde i 2012 en gjennomgang av likestillingsporteføljen på Øst-Timor.

I 2012 utarbeidet Norad en erfaringsoppsummering av 12 likestillingsgjennomganger foretatt siden 2008. Gjennom denne har Norad samlet gode eksempler og erfaringer med likestillingsarbeid som et viktig virkemiddel for å styrke innsatsen og levere bedre for kvinners rettigheter og likestilling.

Resultatrammeverk og resultatrapportering i utvalgte multilaterale organisasjoner

Norad leder teknisk arbeidsgruppe i Multilateral Organization Performance Assessment Network (MOPAN). Nettverket har i 2012 gjort et betydelig skritt framover når det gjelder å vurdere oppnåelse av konkrete resultater. 2012-rapportene fra MOPAN vil være sentrale i UD's profilark for 2013, som blant annet skal brukes i vurderinger av tildelinger for 2014.

Norges rolle i arbeidsgruppen er sentral, og nettverkets utvikling dette siste året har vært avgjørende blant annet for at USA har blitt medlem. Med vesentlig styrket metode og medlemsengasjement har MOPAN lyktes i å påvirke organisasjonene i større grad enn tidligere. Det er bedring å spore i organisasjonenes forutsetninger for å oppnå resultater. Det er også rimelig å anta at organisasjonenes utviklingsresultater på sikt vil bli bedre av dette.

Norad har videre representert Norge i en uformell arbeidsgruppe om bedre resultatstyring i utvalgte FN-organisasjoner og deltatt i arbeidsgrupper for styrking av resultatrammeverkene i UNICEF og

UNDP. Effekten av dette arbeidet har foreløpig vært synlig gjennom mer koordinerte og samordnete innspill til organisasjonene.

Statistikk

Norad har i tillegg til Norges bistandsstatistikk til OECD levert statistikkinformasjon til blant annet Prop 1S (2012-2013), resultatrapport og humanitær årsrapport. En gjennomgang foretatt av OECD viser at kvaliteten på statistikken er god. Dette åpnet for at Norge i 2012 rapporterte data i et nytt og forenklet format til OECD. Norads statistikkportal fikk i løpet av året positiv omtale av Dagens Næringsliv og NRK.

Norad lanserte i 2011 «Norsk bistand i tall» på norad.no. Dette er en nettside som presenterer alle data Norad har tilgjengelig på bistandsforbruk. Dataene er tilgjengelig i maskinlesbart format (CSV), og inneholder både bearbeidet statistikk og rådata. Dataene er også registrert på data.norge.no

Norad arbeider med åpenhetsforpliktelser fra Busan, og det ble i 2012 vedtatt at Norad skal publisere på åpenhetsinitiativet IATI i løpet av 2013. Implementeringsplan for denne rapporteringen er publisert på norad.no, i henhold til Busan-erklæringen.

Bekjempelse av økonomiske misligheter

Omfanget av varslingssaker og kompleksiteten i sakene har økt. 36 nye saker er registrert i 2012 og 30 saker, hvorav enkelte svært gamle, kunne avsluttes. 20 av de avsluttede sakene medførte en reaksjon. Totalt ble 1,9 mill. kroner krevd tilbakebetalt.

Antall nye saker i 2012 er høyere enn antall avsluttede saker. Fire kvartalsrapporter om avsluttede saker er offentliggjort på regjeringen.no i 2012. Varslingsteamet har medvirket til utarbeidelse av «utrykt vedlegg» til Prop 1S (2012-2013) om avsluttede saker hvor misligheter er dokumentert. Rapporten ble sendt Stortinget 17. oktober 2012.

Utenriktjenestens kompetansesenter

Samarbeidet med Utenriktjenestens kompetansesenter (UKS) omfatter i første rekke faglige bidrag som retter seg mot hele utenriktjenesten, men også innmelding av Norad-spesifikke behov for kompetanseutvikling.

Norad har i 2012 på bestilling fra UD gjennomført en rekke kurs i resultat- og risikostyring, økonomistyring i bistandsforvaltningen og ulike tematisk prioriterte satsingsområder, samt bidratt til utreisekurs og forskjellige kurs for eksterne bistandsforvaltere. I tillegg har Norad også gjennomført kurs internt og ved ambassadene.

Norad mottar generelt gode tilbakemeldinger fra kursdeltakerne, noe som indikerer at opplæringen oppfattes som nyttig. Norad var representert i UKS' fagråd.

Tilskuddsforvaltning

Norad forvalter tilskudd hovedsakelig rettet mot norske og internasjonale organisasjoner, norske bedrifter og utdannings- og forskningsinstitusjoner i samsvar med de til enhver tid gjeldende ordningsregelverk. I tillegg forvalter Norad betydelige midler innen flere tematiske satsingsområder i utviklingspolitikken som klima og skog, kvinner og likestilling, Skatt for utvikling, Ren Energi, Olje for utvikling mm. Solid forvaltningskompetanse er grunnleggende for å sikre kvaliteten i arbeidet med partnere.

Arbeidet med konsentrasjon av næringslivsordningen har blitt videreført og geografiske og tematiske prioriteringer har blitt tydeliggjort. Eksempler på dette er at porteføljene på fiskeri har blitt dreiet mer mot Afrika og arbeidet for å skalere opp landbruksatsingen i Afrika i tråd med politiske prioriteringer. Det er etablert nye retningslinjer for søknadsbehandling og utarbeidet nye maler for beslutningsdokumentasjon, avtaler, søknad og rapportering. Det er også gjennomført en systematisk avslutning av gamle tilsagn.

Som del av søknadsbehandlingen vurderer Norad utviklingseffekter av samtlige støttetiltak innen næringsutvikling. Utviklingseffekter ved kommersielle investeringer er i første rekke representert ved sysselsetting og teknologioverføring, både direkte i investeringsprosjektet og indirekte gjennom lokalt innhold i verdikjeden. Sysselsetting av kvinner tillegges vekt i vurderingen av hvert enkelt støttetiltak. Næringsutviklingsmidlene finansierer også en rekke tiltak, utover bedriftsstøtten, som skal styrke kvinners deltakelse i økonomiske aktiviteter. Bedrifter som mottok støtte i perioden 2009-2012 vil i 2013 være gjenstand for en større resultatgjennomgang.

Innen klima og skog prosjektet har det vært gjennomført en omfattende søknadsrunde for sivil samfunnsaktører basert på nye prioriteringer og oppdatert ordningsregelverk. Ny portefølje for 2013-2015 er formet med tanke på å oppnå en mer strategisk og helhetlig styring av støtten for å styrke den samlede måloppnåelsen.

I 2012 gjennomførte Norad 11 økonomianalyser og økonomikontroller av frivillige organisasjoner. Analysene har vært gode utgangspunkt for vurderinger av kostnadseffektiviteten ved bistand gjennom frivillige organisasjoner og organisasjonenes merverdi. Analysene vil være viktige i det videre arbeidet med forbedring av tilskuddsordningene til sivil samfunn og vil brukes i vurderingen av nye avtaler fra 2013 samt oppfølging av pågående avtaler. Alle vurderinger skal ses i sammenheng med organisasjonenes struktur, form for bistand, bruk av feltkontor og resultatoppnåelse.

Norad forvalter midler til forskning i Norge gjennom Norges Forskningsråd, som sørger for konkurranseutsetting, kvalitetssikring og resultatrapportering. Videre støttes noen forskningsinstitusjoner i Sør direkte. Disse følges opp i tråd med Norads ordningsregelverk og krav om resultatrapportering. I 2012 startet Norad arbeidet med ny forskningsstrategi der målet er at Norads støtte til forskning og høyere utdanning i større grad skal bygge opp under de politiske prioriterte områdene i bistanden. Norad har også bidratt til utarbeidelse av nye kriterier for forskningssamarbeid og kunnskapsutvikling som ivaretar menneskerettighets- og likestillingsmål.

Omtale av hver enkelt tilskuddspost og resultater av tildelinger gis i kapitlet «Tildeling av budsjettmidler».

Evaluering

Evalueringsarbeidet ble ført videre i samsvar med utenriksrådets evalueringsinstruks av 29. mai 2006 og det rullerende treårige evalueringsprogrammet. De planlagte følgeevalueringene av Energy+ initiativet og NORHED-programmet for forskning og høyere utdanning kom ikke i gang fordi programmene var forsinket. En planlagt virkningsevaluering av bistand til vannforsyning i Vietnam ble avlyst av samme årsak. Norads evalueringsavdeling var i 2012 ansvarlig for gjennomføring av fem evalueringer og fire studier (rapportserie evaluering 2012).

Årsrapport for evalueringsvirksomheten i 2012 vil etter planen bli presentert i slutten av mai 2013 og gi en nærmere omtale av årets evalueringer og lærdommene fra dem. Noen sentrale evalueringer og studier nevnes nedenfor:

Under **følgeevalueringen av regjeringens internasjonale klima- og skoginitiativ** ble evalueringen av arbeidet til sivilsamfunnsorganisasjoner lagt fram i august. Denne Norad-forvaltede støtten har kommet tidligere i gang enn flere andre deler av initiativet og har derfor til nå utgjort en større del av skog- og klimasatsingen enn opprinnelig planlagt. Evalueringen peker på at mange av organisasjonene har spilt en viktig og positiv rolle i mange land. Evalueringen konkluderer imidlertid med at lærdommene fra arbeidet kunne vært unyttet bedre.

Evalueringen av norsk bistand til Afghanistan det siste tiåret ble lagt fram sammen med en evaluering som Verdensbankens uavhengige evalueringsgruppe hadde gjort av bankens virksomhet i landet. Evalueringen ga Norge honnør blant annet for å koordinere godt med andre givere og tilpasse støtten til afghanske myndigheters prioriteringer. Evalueringen pekte imidlertid på at korrupsjon og ufred hadde gjort det vanskelig for Norge å følge godt nok med på hvilke resultater som ble oppnådd.

En **studie av bruk og oppfølging av evalueringer** ble satt i gang i 2012 og vil bli presentert i første halvår 2013. Studien vil gi anbefalinger om hvordan evalueringene kan komme bedre til nytte i arbeidet for bedre bistand.

Andre evalueringer vurderte bistanden til **funksjonshemmede, Olje for utvikling-programmet, et fellesfond for helse samt landbruk og matsikkerhet**. Andre studier gjaldt bruk av møte- og reisegodtgjørelser i bistandsprosjekter og evalueringsarbeidet til norske sivilsamfunnsorganisasjoner. Noe av disse ferdigstilles først i begynnelsen av 2013.

Norad medvirket dessuten til syv rapporter utgitt av **Verdensbankens uavhengige evalueringsgruppe** og fem evalueringer gjennomført av **evalueringsavdelingen i FNs utviklingsfond**. Dette skjer som ledd i samarbeidsavtalene med de to evalueringsenhetene. Norad er medlem i The International Initiative for Impact Evaluation (3ie), som arbeider for virkningsevalueringer av høy kvalitet. Dette samarbeidet har vært til nytte i planleggingen av virkningsevalueringen av Norge-India-partnerskapet for mor og barns helse, som nylig er satt i gang.

For å fremme læring ble alle evalueringene og studiene presentert og diskutert på egne seminarer i tilknytning til at de ble offentliggjort. Pressen viste interesse for noen av evalueringene. Årsrapporten for evaluering 2011 ble presentert på et godt besøkt arrangement i juni der blant annet riksrevisoren innledet. Evalueringsavdelingen har sendt oppfølgingsnotat om hver evaluering til UD via Norads

direktør, med informasjon om evalueringens funn, berørte parters synspunkter og anbefalinger om oppfølging.

Kommunikasjon

I 2012 var det 50 år siden Norads forløper ble opprettet. Resultatinformasjon i et historisk perspektiv ble prioritert gjennom arrangementer, kampanjen 'NM i bistand' og resultatrapporten. At Norad var femti år ble markert på en rekke godt besøkte interne og eksterne arrangementer gjennom året, blant annet et arrangement på Litteraturhuset med tittelen «Norad 50 år – hva har vi lært?» der nåværende og tidligere statsråder og Norad-direktører deltok. En egen jubileumslogo «Norad 50 år – hva har vi lært?» ble knyttet til de fleste arrangementer, publikasjoner og andre informasjonsprodukter. Norad-konferansen hadde «fremtidens bistand» som tema og trakk 430 deltakere. På konferansen ble også årets resultatrapport med tema naturressursforvaltning gjennom 60 år presentert.

Gjennom ulike tiltak har Norads medarbeidere bidratt til å skape debatt og spre kunnskap om norsk bistand. Det har også vært en målrettet bruk av kommunikasjon i det faglige påvirkningsarbeidet Norad driver både nasjonalt og internasjonalt:

- Norad.no hadde 32.000 besøk og 19.700 unike besøk månedlig i 2012. Det ble lagt ned mye arbeid i å oppdatere land-, tilskudds- og fagsidene og utvide fagsidene. På norad.no ble det utviklet en resultatportal med over ett hundre resultateksempler fra årets og tidligere resultatrapporter.
- Norad kom godt i gang med bruk av Twitter. Norads direktør, Evalueringsavdelingen, kommunikasjonsdirektør og Kommunikasjonsavdelingen twitrer på etatens vegne.
- Norad arrangerte, eller bisto med å arrangere en rekke nasjonale og internasjonale konferanser, møter og seminarer i 2012. Vi trekker fram Helsekonferansen «A World in Transition: Charting a New Path in Global Health» som ble arrangert i forbindelse med Hilary Clinton's besøk i Norge 1. juni 2012 med over 400 deltakere. Norad sto for arrangering av fire fagseminarer tilknyttet konferansen. Det ble utarbeidet handlingsplaner fra hvert av disse. I arbeidet med forskningsformidling bidro Norad til gjennomføring av en vellykket forskningskonferanse. Tematisk dekket møter og seminarer blant annet klima og skog, global helse, utdanning, rettigheter, skatt, sivilt samfunn, olje for utvikling og forskning. Det ble utarbeidet presseplaner i forbindelse med store arrangementer og lanseringer.
- Det er gjort et omfattende arbeid med utarbeidelse av kunnskapsprodukter innen en rekke tema til bruk for UD og ambassadene. Det ble utgitt 10 rapporter i Norads rapportserie.
- En rekke artikler er publisert på nett og Norads medarbeidere fikk også 15 innlegg/kronikker på trykk i aviser/tidsskrifter.

Administrasjon og organisasjon

Organisasjon

Erfaringene med organisasjonsendringene som ble gjennomført i 2011, ble gjennomgått i 2012. Hovedhensikten med omorganiseringen var i hovedtrekk:

- Å dreie ressursbruk og styrke Norads arbeid med de viktigste utviklingspolitiske prioriteringene
- Å utnytte synergier ved overlappende kompetanse og/eller fagområder
- Sikre mer strategisk lederskap og bidra til mer informasjon på tvers i organisasjonen
- Styrke lederkapasiteten og bidra til økt kvalitetssikring i alle ledd av saksbehandlingen

Alle organisasjonsledd som var berørt av omorganiseringen, ga innspill til erfaringsgjennomgangen. Gjennomgangen viste at en stor del av de ønskede effektene av omorganiseringen er realisert. Arbeidsmiljøundersøkelsen som ble gjennomført i 2012, styrket dette inntrykket ytterligere. Som resultat av erfaringsgjennomgangen ble det imidlertid gjennomført enkelte justeringer av organisasjonen i 2012. Ressursene på energifeltet ble samlet for å sikre synergi og god utnyttelse av Norads kompetanse på dette området. Samtidig ble Avdeling for klima, energi og miljø seksjonert, for å sikre økt lederkapasitet og bidra til faglig utvikling på prioriterte områder. For å bidra til faglige og kompetansemessige synergier, ble arbeidet med likestilling og rettigheter samlet i én seksjon.

Kompetanse

Organisasjonens rolle og mandat innen det utviklingspolitiske området stiller store krav til Norads fagkompetanse. For å sikre Norad riktig kompetanse, er det nødvendig både å drive intern kompetanseutvikling, og å tilføre ny kompetanse gjennom rekruttering til ledige stillinger.

Norad er en attraktiv arbeidsplass som tiltrekker seg godt kvalifiserte kandidater. Norad som arbeidsplass markedsføres bl.a. gjennom deltakelse på karrieredager ved universiteter og høyskoler, og på ulike elektroniske plattformer.

Intern kompetanseutvikling foregår i nært samarbeid med Utenriktjenestens kompetansesenter. Norad har et obligatorisk opplæringsprogram for alle ansatte. Det obligatoriske kursopplegget rettes i hovedsak mot rammebetingelser, metoder og virkemidler som er relevante for Norads ansatte. Utvikling av fagkompetanse prioriteres på avdelings- og seksjonsnivå, og inkluderer deltakelse på eksterne kurs/konferanser og andre faglige arrangementer. Det arrangeres også en rekke faglige seminarer i Norad som er åpne for alle ansatte, og som bidrar til kompetansebygging og kunnskapsdeling på tvers i organisasjonen.

Norads stipendordning brukes også som virkemiddel til å styrke kompetansen på relevante områder.

Et utviklingsprogram for seksjonsledere som startet i 2011, ble videreført med opplæring i personalansvar, oppfølging av sykemeldte og kompetanseledelse.

Alle som begynner å arbeide i Norad blir i en egen velkomstmelding henvist til Etske retningslinjer for statstjenesten. I det daglige legges det vekt på at Norads verdier - respekt, integritet og kreativitet

– skal prege alle arbeidsprosesser og forholdet mellom kolleger. Etske spørsmål tas opp i Norads obligatoriske opplæringsprogram, og i 2012 ble det arrangert et seminar om statsansattes ytringsfrihet og lydighetsplikten. Det ble videre informert særlig om plikten til å varsle om trakassering og diskriminering. I 2012 ble det innført en egenerklæring der alle ansatte skriftlig må bekrefte at de har satt seg inn i nulltoleransepolitikken og Norads retningslinjer for håndtering av mistanke om økonomiske misligheter.

Norad har så langt ikke funnet det hensiktsmessig å supplere de etiske retningslinjene for statstjenesten med etatsspesifikke retningslinjer.

Internkontroll

Internkontrollen i Norad bygger på og gjennomføres i samsvar med økonomiregelverket i staten og Utenriksdepartementets hovedinstruks for økonomistyringen i Norad. Internkontrollen søkes tilpasset risiko og vesentlighet. Risikovurderinger inngår i virksomhetsplanleggingen i alle avdelinger i direktoratet.

Norads obligatoriske opplæringsprogram, grundig transaksjonskontroll og hyppig økonomirapportering, for både drifts- og tilskuddsmidler, er vesentlige komponenter i internkontrollen. Det vises for øvrig til omtalen av organisasjonsjusteringer ovenfor og informasjonssikkerhet og arbeidsmiljø nedenfor.

I 2012 ble det gjennomført to interne forvaltningsgjennomganger. Norad legger samme mandat og metodikk til grunn i de interne gjennomgangene som ved ambassadegjennomgangene. Resultatet av gjennomgangene, samt status for oppfølgingsplan, er et fast og obligatorisk punkt i direktørens medarbeidersamtale med avdelingsleder, samt i avdelingsdirektørs medarbeidersamtale med seksjonsleder.

Sikkerhet og beredskap

Beredskapsplan

Norad har i 2012 utarbeidet en ny beredskapsplan for etaten. Planen redegjør for ansvar, organisering og kontaktpunkter i håndteringen av alvorlige hendelser og kriser. Beredskapsplanen definerer Norads kriseorganisasjon, varsling ved hendelse, krisekommunikasjon, krisehåndtering mv., og klarlegger Norads ansvar som arbeidsgiver for egne ansatte både hjemme og på tjenesteoppdrag. Beredskapsarbeidet er særlig rettet mot sikkerhet relatert til personell, IKT og kontorlokaler.

Informasjonssikkerhet

I 2012 ble det påbegynt et arbeid med å etablere et styringssystem for informasjonssikkerhet (ISMS). Den relevante ISO-standard legges til grunn i arbeidet. Det legges opp til at styringssystemet skal være operativt i løpet av 2013.

Autorisasjon

Norad har rutiner for autorisasjon av personell som skal behandle gradert materiale. Det ble holdt 66 autorisasjonssamtaler med sikkerhetsklarert personell i 2012.

Samarbeid med UD på IKT-området

Med virkning fra 1. januar 2012 ble UD og Norads IKT-tjenester slått sammen, ved at Norads IKT-medarbeidere, så vel som ansvaret for Norads IKT-drift, service og tjenester ble overført til UD.

Det ble inngått en IKT-tjenesteavtale mellom UD og Norad som omhandler IKT-tjenester og servicenivå som UD skal levere til Norad. 2012 har vært et innkjøringsår med utfordringer for både Norad og UD.

Arbeidsmiljø

Det ble i 2012 gjennomført en arbeidsmiljøundersøkelse i samarbeid med Arbeidsforskningsinstituttet (AFI). Resultatene av undersøkelsen indikerer at Norad generelt har et godt arbeidsmiljø. Undersøkelsen viser eksempelvis at svært mange opplever positive utfordringer i jobben og rettferdig ledelse. Samtidig viste også undersøkelsen forbedringsområder. Disse er diskutert i ulike fora og blir tatt opp i oppfølgingsplaner som omfatter både bevarings- og forbedringsområder.

‘Styrkefrokoster’, tilbud om trening i arbeidstiden (fotball, styrketrening, yoga og energitrim) og velferdsarrangementer som skidag og quiz-kvelder var blant tiltakene som bidro til et godt arbeidsmiljø.

Bedriftshelsetjenestenes arbeidsplassvurderinger og rutiner for internkontroll bidrar til at hensiktsmessige fysiske tilretteleggingstiltak blir iverksatt. I 2012 ble det gjennomført 21 arbeidsplassvurderinger. Tilsvarende tall året før var 18 arbeidsplassvurderinger. Det mest anbefalte tiltak var bruk av heve-/senkebord og justering av høyde og vinkel på PC-skjermer.

Norads medarbeidere

Norad styrket i 2012 innsatsen opp mot flere av de prioriterte innsatsområdene, blant annet energi- og klimainitiativet, klima og skog-initiativet og matsikkerhet/klimarobust landbruk. Organisasjonsjusteringen omtalt ovenfor var en viktig del av denne styrkingen. Rekruttering av medarbeidere til forvaltning av NORHED-programmet ble igangsatt.

I rekrutteringen legger Norad vekt på kompetanse og egnethet, samtidig som vi søker bredde i alderssammensetning, kjønn og etnisk bakgrunn. Ved utgangen av 2012 var kvinneandelen i Norad 67 prosent, for nytilsetninger 77 prosent. Gjennomsnittsalderen for nytilsatte i 2012 var 38,6 år, noe som er betydelig lavere enn snittalderen i Norad som er 48,3 år. Minst én og ofte flere kvalifiserte søkere med minoritetsbakgrunn innkalles til intervju. Av de nytilsatte hadde 13 prosent minoritetsbakgrunn. 23 personer ble i 2012 ansatt etter eksterne utlysninger. Utdanningsnivået i Norad er høyt. 94 prosent har utdanning utover videregående skole/gymnas og 71 prosent har utdanning tilsvarende mastergrad eller høyere.

Likestillingsredegjørelse

Likestillingsrapport		Kjønnsbalanse			Lønn	
		Ansatte	Prosent K/M		Fast ansatte	
			M	K	M	K
Totalt i Norad	2012	229	33	67	49044	45948
	2011	228	39	61	45667	41608
Ledelse	2012	11	64	36	73383	78529
	2011	11	64	36	70508	66608
Mellomledelse	2012	25	30	70	55257	56055
	2011	23	65	35	51217	50333
Seniorrådgivere	2012	118	36	64	47704	44756
	2011	115	42	58	47358	43233
Rådgivere	2012	46	28	72	38782	36269
	2011	52	29	71	37992	36725
Konsulent, første- og seniorkonsulenter	2012	29	24	76	33315	37013
	2011	27	41	59	32592	34267

	Deltid (% fordelt kjønn)		Midl. Ansatte (% fordelt kjønn)		Foreldrepermisjon (% fordelt kjønn)		Legemeldt % sykefravær	
	M	K	M	K	M	K	M	K
2012	47	53	34	66	33	67	4,4	4,6
2011	37	63	44	56	35	65	3,3	4,9

Regjeringens fellesføringer

Oppfølging av avtalen om inkluderende arbeidsliv

Norads handlingsplan for et mer inkluderende arbeidsliv 2010 -2013 har tre delmål: Reduksjon av sykefraværet fra 6,3 prosent til 5,5 prosent, arbeid for rekruttering av personer med nedsatt funksjonsevne og opprettholdelse av høy avgangsalder.

Sykefraværet har blitt gradvis redusert fra 6,3 prosent i 2010 til 5,7 prosent i 2012. Gjennomsnittlig avgangsalder ved avtalefestet pensjon eller alderspensjon har økt ytterligere fra 2011, og var i 2012 på 67,2 år.

Norad innkaller uten unntak kvalifiserte søkere med kjent, nedsatt funksjonsevne til intervju. Norad hadde i 2012 kun en søker som oppga å ha nedsatt funksjonsevne. Vedkommende var imidlertid ikke kvalifisert. Det ble derfor ikke rekruttert personer med nedsatt funksjonsevne i 2012.

Økning av antall lærlinger i statsforvaltningen.

Norad har ikke identifisert funksjoner som egner seg for lærlinger. Etter forespørsel fra NAV fikk to praktikanter arbeidslivstrening i 2012.

Videre bruk av offentlig data

Se omtale under omtale foran om «Statistikk».

Tildeling av budsjettmidler

Driftsmidler

Kap 141 Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)

Post 01 Driftsutgifter

Tildeling: 216,242 mill. kroner

Den økonomiske rammen for Norads ordinære drift i 2012 var på 216,242 mill. kroner. Hoveddelen av driftsmidler gikk til lønn. Driftsbudsjettet for øvrig ble i hovedsak benyttet til faste utgifter, inngåtte avtaler og reisevirksomhet.

Kap 160 Sivilt samfunn og demokratiutvikling

Post 01 Driftsutgifter

Tildeling: 29,3 mill. kroner

Norad bidro gjennom ulike aktiviteter og tiltak til formidling av kunnskap om norsk utviklingsinnsats og dens resultater, og bidro til debatt om aktuelle utviklingsrelaterede spørsmål. Tiltakene var tilpasset ulike mottakergrupper.

Det ble gjennomført av en nettbasert **kunnskapskonkurranse** om resultatene av norsk bistand. Kampanjen hadde to søyler:

- «NM i bistand», en kunnskapskonkurranse for enkeltpersoner og skoleklasser. Konkurransen baserte seg på kunnskap hentet fra norad.no. Konkurransesidene hadde 103.000 unike besøkende. 20.845 deltok i konkurransen. Norads Facebook-sider ble oppdatert og forbedret og fikk om lag 12.000 nye følgere i kampanjeperioden. Norad hadde ved utgangen av 2012 om lag 20.000 følgere på Facebook.
- «Gjenfødt», en Facebook-liknende tidslinje, presenterte landinformasjon om hvordan livet kunne vært hvis man var født i ett av samarbeidslandene for norsk bistand. Informasjonen på tidslinjen ble hentet fra en rekke ulike kilder, blant annet landsidene på norad.no. Gjenfødt.no hadde 105.000 unike besøkende og over 90.000 registrerte seg og fikk laget nye profiler. «Gjenfødt» vant prisen for beste kampanje i 2012 på «Social Media Awards».

En **annonsekampanje** om moderne bistand til energi, klima, konflikt og skatt var på trykk i riksavisenes helgemagasiner i tiden rundt påske og gjentatt i desember. Evalueringen viste at 76 prosent likte kampanjen svært godt eller godt, 61 prosent mente annonsene ga god informasjon om norsk bistand og 77 prosent mente annonsene framsto som troverdige.

Det ble produsert 16 **kortfilmer** for nett om resultater av norsk bistand til prioriterte satsinger som helse (Malawi), fiskeri (Vietnam), Olje for utvikling (Vietnam), energi (Nepal) og klima/skog (Brasil).

Driften av **Utviklingshuset** ble vurdert i forbindelse med at Nobels Fredssenter ikke ønsket å fornye driftsavtalen. Norad overtok driften av huset som en midlertidig løsning og fikk i oppdrag av UD å utrede framtidig drift.

Det totale besøkstallet på Utviklingshuset for 2012 var 10.142. Det var 221 skolegrupper på forskjellige pedagogiske opplegg, majoriteten av skolebesøkene var UtviklingsLab. Det har også vært alternative pedagogiske opplegg i samarbeid med Redd Barna og Film Fra Sør samt et nytt opplegg "Human Rights Human Wrongs". Utviklingshuset samarbeidet med en rekke organisasjoner og aktører som bruker huset. Det var 69 små og store arrangementer på huset.

Norad gjennomførte fire **folkemøter** i Stavanger, Tromsø, Gjøvik og Trondheim for å diskutere fremtidens bistand. Møtene var godt besøkte, og med aktiv deltakelse fra salen. På Gjøvik var over 400 ungdom innom Norad-standen, og rundt 350 møtte opp til folkemøte/seminar for å høre utviklingsministeren snakke om klima og skatt. Det var god regional og lokal mediedekning i forkant og i etterkant av møtene. Møtene ble også benyttet for å nå nye målgrupper for informasjonsstøtten. Responsen på folkemøtene har vært så positive at det blir lagt opp til nye folkemøter i 2013.

Bistandsaktuelt kom ut med ti papirutgaver. Opplaget var ved utgangen av 2012 på 18.700, en økning på 200 fra året før. En leserundersøkelse viste at 87 prosent var helt eller delvis enige i at Bistandsaktuelt er svært nyttig, en nedgang fra 91 prosent i 2008. Bladet har størst popularitet blant ansatte i frivillige organisasjoner. Bistandsaktuelt på nett hadde i gjennomsnitt 10.200 unike besøkende månedlig, på nivå med året før. Bistandsaktuelt ble sitert 64 ganger i riksaviser, regionaviser, radio og TV, en økning fra 34 året før. I nettaviser økte sitatsakene fra 108 i 2011 til 286 i 2012.

Det ble inngått avtale med Retriever om medieovervåking. Norad ble nevnt i 1119 artikler med en samlet spredning til ca 106 millioner lesere. Det ble utdelt fem journaliststipender.

Kap 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering

Post 01 Driftsutgifter

Tildeling: 66,6 mill. kroner

Om lag 12 mill. kroner ble benyttet til å dekke utgifter til evalueringsvirksomheten. Det legges fram en egen årsrapport for evalueringsvirksomheten i juni 2013.

Tildelingen ble ellers bruk til kjøp av nødvendige konsulenttenester knyttet til utviklings- og forvaltningsfaglige oppdrag innen hele det utviklingspolitiske feltet.

En betydelig andel av midlene ble benyttet til kjøp av konsulenttenester innen ren energi, olje for utvikling og global helse.

Kap 166 Miljø og bærekraftig utvikling

Post 01 Driftsutgifter

Tildeling: 6,295 mill. kroner

Driftsutgiftene ble benyttet til Norads medvirkning i Klima- og skoginitiativet. Tildelingen dekket driftskostnader som lønn og reiseutgifter, knyttet blant annet til juridisk kvalitetssikring og faglig rådgivning til KoS-prosjektet, og til en omfattende søknadsrunde for sivilsamfunnsorganisasjoner som arbeider med klima og skog.

Tilskuddsmidler

Kap 150 Bistand til Afrika

Post 78 Regionbevilgning for Afrika

Tildeling: 294,63 mill. kroner

Fattigdomsbekjempelse, bærekraftig utvikling og godt styresett i afrikanske land er viktige målsettinger for denne bevilgningen. Tildelingen til Norad er et ledd i å konsentrere og effektivisere forvaltningen av støtten til norske organisasjoner til ni afrikanske land. I 2012 ble støtten til frivillige organisasjoner fordelt på ni norske organisasjoner: CARE Norge, Digni, Kirkens Nødhjelp, Norsk Folkehjelp, Redd Barna, Plan Norge, Strømmestiftelsen, Utviklingsfondet og WWF-Norge.

Blant disse nevnes konkret Kirkens Nødhjelp (KN) som fått støtte til programmer i Mali, Angola, Malawi, Tanzania, Zambia, Eritrea, Burundi og Sør-Sudan. I Angola har organisasjonen fått støtte til de to programmene «Økonomisk rettferdighet» og «Likestilling og kvinners rettigheter» for tiltak innen ressurser og finansiering, klimatilpasning, vann, sanitær og hygiene, hiv og aids og kjønnsbasert vold. KN har i samarbeid med lokal partner Christian Council in Angola (CICA) arbeidet med å styrke lokalsamfunns kapasitet til å overvåke offentlige budsjetter for å bidra til større åpenhet og ansvarlighet i den offentlige forvaltningen. Det har vært gjennomført seminarer og kurs i budsjettmonitorering og analyse med mål om å gi opplæring i å spore offentlige budsjettpengene. KN rapporterer om at organisasjonen har oppnådd målsettingene og at det videre arbeidet skal være rettet mot advocayarbeid på lokalt og nasjonalt nivå for å fremme mer åpenhet.

De regionale satsingene som Kontinentalsokkelinitiativet, det svensk-norske regionale teamet for hiv og aids og «Doing responsible business in Africa» ble også støttet over denne bevilgningen. En del av bevilgningen ble også benyttet til EAF Nansen, se omtale under Kap post 165.71.

Gjennom Kontinentalsokkelinitiativet er det stilt faglige og finansielle ressurser til rådighet for sju kyststater i Vest-Afrika og Somalia i prosessen med å fastsette kontinentalsokkelens yttergrenser. Et stort innsamlingsprogram for seismiske og batymetriske data utenfor kysten av Vest-Afrika ble gjennomført og dataene er overført til landene.

Norad tok i 2010 over forvaltning av og deltakelse i det svensk-norske regionale teamet for hiv og aids, seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR), og rettighetene til seksuelle minoriteter. Teamet arbeider sør for Sahara, og støtter regionale økonomiske fellesskap, sivilsamfunn,

multilaterale organisasjoner, og forskningsinstitusjoner, i tillegg til å være en støttespiller for norske ambassader i Afrika på spørsmål rundt hiv og aids og SRHR. Arbeidet i 2012 har vært konsentrert om å forebygge hivsmitte, øke respekten for rettigheter til kvinner og jenter som er rammet av hiv, og økt respekt for rettigheter til lesbiske, bifile, homofile og transpersoner (LHBT). Støtten har blant annet bidratt til at 13 millioner mennesker har testet seg for hiv i sørlige og østlige Afrika i 2011-2012.

Gjennom støtte til Clinton Health Access Initiative får fem land styrket sine prosesser for budsjettering til helse og blir dermed bedre i stand til selv å dekke egne helsekostnader.

Kap 151 Bistand til Asia

Post 72 Regionbevilgning for Pakistan og Afghanistan

Tildeling: 8,015 mill. kroner

Norad har et samarbeid med Ministry of Rural Rehabilitation and Development (MRRD) i Afghanistan om institusjonsutvikling innen vannsektoren. Prosjektet er tredelt og består av å utarbeide en hydrogeologisk database for grunnvann-ressurser i Faryab-provinsen, forberede og designe vanntilgang til tre byer/landsbyer i samme provins, samt kapasitetsbygging på sentralt og lokalt plan for at lignende innsats skal kunne repliseres i Afghanistans øvrige provinser. Prosjektet har en ramme på totalt NOK 34,3 mill. for perioden 2012-2015 og det norske konsulentfirmaet NORPLAN står for implementeringen. Prosjektet har som mål å forbedre helsevilkårene på landsbygda gjennom å legge til rette for bærekraftig tilgang til vann- og sanitærtjenester. Sikkerhetssituasjonen i Afghanistan, og spesielt Faryab, er en utfordring, og det er foreløpig for tidlig å si noe om resultatene av innsatsen.

Post 78 Regionbevilgning for Asia

Tildeling: 8 mill. kroner

Konsentrasjon av forvaltningen av støtte som kanaliseres gjennom norske organisasjoner er bakgrunnen for at Norad har fått overført midler på denne posten. I 2012 gikk mesteparten av støtten til Redd Barnas partnerskap med den norske ambassaden i Kathmandu. Målet for deres arbeid er å støtte barn, primært jenter og spesielt sårbare, utsatte barn gjennom sosial inkludering (utdanning, beskyttelse og deltakelse) samt å styrke lokale myndigheters kapasitet til å levere tjenester. I 2012 ble fase 2 i dette partnerskapet implementert. Det vil bli foretatt en ekstern gjennomgang i løpet av 2013 for å vurdere resultatoppnåelsen til programmet.

Kap 160 Støtte til sivilt samfunn og demokratiutvikling

Post 70 Sivilt samfunn

Tildeling: 1 348,225 mill. kroner

Det sivile samfunn har mange viktige roller og er en sentral aktør i kampen mot fattigdom. Et aktivt sivilsamfunn kan ha en viktig påvirkningsrolle og ikke minst være leverandør av grunnleggende tjenester. Formålet med tilskuddsordningen er å styrke det sivile samfunn som drivkraft og endringsagent slik at de kan bidra til redusert fattigdom, økt demokrati, og respekt for

menneskerettighetene og andre overordnede mål for norsk utviklingspolitikk. Dette kan oppnås gjennom et sterkt, uavhengig og flersidig sivilt samfunn i Sør. Bevilgningen er den viktigste finansieringskilden for det langsiktige utviklingssamarbeidet mellom norske aktører i det sivile samfunnet og deres partnere i Sør.

For 2012 var de prioriterte områdene grunnleggende rettigheter og muligheter til samfunnsdeltakelse, kvinner og barns rett til deltakelse, klima og klimarobust landbruk, miljø, fornybar energi og naturressursforvaltning, åpenhet om kapitalstrømmer, bekjempelse av korrupsjon og ulovlig skatteflukt fra utviklingsland samt økt offentlig inntektsgenerering og bedre forvaltning av offentlige inntekter.

Mesteparten av støtten gikk til ulike tiltak rettet mot generell styrking av sivilt samfunn. Andre store tematiske områder som fikk støtte over denne bevilgningen gikk til tiltak innenfor klima, miljø og naturressurser (ca. 300 mill. kroner), helse (ca. 290 mill. kroner), og utdanning (ca. 275 mill. kroner).

De største mottakerlandene over denne bevilgningen ligger alle i Afrika sør for Sahara. Verdens yngste stat Sør-Sudan mottok mest i støtte (ca. 90 mill. kroner). Landet ble tett fulgt av Etiopia (ca. 80 mill. kroner) og Uganda (ca. 75 mill. kroner). Andre store mottakerland er Zambia, Den demokratiske republikken Kongo, Malawi, Mali, Somalia, Tanzania og Zimbabwe. Av land utenfor Afrika mottok Nepal ca. 47,5 mill. kroner, Palestina ca. 40 mill. kroner og Nicaragua i overkant av 30 mill. kroner.

De fem store sivilsamfunnsorganisasjonene, Kirkens Nødhjelp, Flyktningshjelpen, Norges Røde Kors, Norsk Folkehjelp og Redd Barna, fikk i overkant av 625 mill. kroner i støtte i 2012.

- Kirkens Nødhjelp: 206,572 mill. kroner
- Norsk Folkehjelp: 150,583 mill. kroner
- Redd Barna: 136,3 mill. kroner
- Flyktningshjelpen: 73 mill. kroner
- Norges Røde Kors: 60 mill. kroner

Av disse fikk blant annet Norsk Folkehjelp en betydelig økning, begrunnet i god resultatoppnåelse i samarbeidet med lokale partnere. Norsk Folkehjelp har sitt største landprogram i Sør-Sudan på 10 mill. kroner over to år (2011-2012). Her arbeider blant annet organisasjonen med at landrettigheter og investeringer skal være til det beste for lokalsamfunnet. Arbeidet med landsspørsmål har avdekket at store landområder har blitt solgt uten at lokalsamfunnet har vært involvert og fått kompensasjon, og at offentlige reguleringer av landområder er svært mangelfulle. Landrettighetsprosjektet skal bidra til forbedret lovregulering, at investeringer skal komme lokalbefolkningen til gode gjennom arbeidsplasser og ny infrastruktur samt at økonomisk kompensasjon gis til lokalsamfunn og myndigheter. Så langt har 60 000 deltatt på informasjonsmøter for å styrke lokalsamfunnets kapasitet til å kjempe for rettigheter når det gjelder tilgang til land. Videre har det vært arrangert bevisstgjøringskampanjer i 10 stater med bred deltakelse fra lokale myndigheter og det sivile samfunn. Norsk Folkehjelp har rapportert om at store landkjøp og landrettigheter nå er på dagsorden i den offentlige debatten og at det dermed har blitt vanskeligere for investorer å ta seg til rette og kjøpe opp land til spottpris.

Videre fikk Redd Barna en økning til deres arbeid med å sikre barns rett til utdanning i konflikt- og katastrofesituasjoner. Begrunnelsen for økningen er Redd Barnas betydelige kompetanse på feltet,

deres lange erfaring med å arbeide med denne tematikken og ikke minst god måloppnåelse. Støtten for 2012 gikk blant annet til tiltak som er rettet mot kvalitet i læringsmiljøet i konfliktområder. Styrking av det sivile samfunn går som en rød tråd gjennom alle innsatser, og kompetansebygging står sentralt i organisasjonens virksomhet. RBs aktiviteter spenner fra barneklubber i Nicaragua som kjemper for tilgang til sport og utstyr, arbeid med etablering av bedre rutiner for samhandling mellom aktører som arbeider for barns rettigheter i Uganda, til arbeid med å oppfylle Barnekonvensjonen og FNs andre tusenårsmål om å sikre barns rett til utdanning. RB kan vise til gode resultater på sistnevnte. Alle samarbeidslandene har rapportert at et økt antall barn får tilgang på grunnleggende utdanning, at det er nedgang i antall barn som dropper ut av skolen og om forbedret kvalitet på læringen og dermed økt læringsutbytte.

Andre organisasjoner som mottok en betydelig del av støtten over denne bevilgningen er Digni (tidligere Norsk Misjons Bistandsnemnd) som mottok 159,6 mill. kroner. Organisasjonen fikk støtte til det langsiktige utviklingssamarbeidet til 19 misjonsorganisasjoner og kirkesamfunn til prosjekter i nærmere 40 land. Atlas-alliansen mottok 79 mill. kroner for å styrke funksjonshemmedes levekår i fattige land. Videre fikk Care fikk tildelt 68,432 mill. kroner til prosjekter rettet mot likestilling og kvinners deltakelse. Regnskogsfondet og WWF fikk henholdsvis 72 mill. kroner og 61,5 mill. kroner i støtte til ulike bistands- og samarbeidsprosjekter rettet mot klima og miljø.

Norad ga i tråd med tildelingsbrevet blant annet også:

- Støtte til organisasjoner som arbeider med barns rett til utdanning i konflikt- og katastrofesituasjoner. I tillegg til Redd Barna, fikk ADRA, Strømmestiftelsen, Digni, Plan og SOS-Barnebyer økt støtte til denne satsingen
- Økte tildelinger til Norges Naturvernforbund og Selskapet for Norges Vel for ren energi-tiltak
- Økt støtte til Caritas' landbruksprosjekter som ledd i å styrke Norges satsing på landbruk
- Støtte til Zambia Tax Justice Networks (ZTJN) tiltak. Tilskuddet ble lagt inn i avtalen med Kirkens Nødhjelp som allerede har et etablert samarbeid med organisasjonen

Noen utvalgte resultater:

Adventist Development and Relief Agency (ADRA) får blant annet støtte med formål om å bedre livskvaliteten til lokalbefolkningen i Etiopia gjennom ulike helse- og skoleprosjekter. Prosjektene har blitt planlagt i samarbeid med lokalsamfunnet og lokale myndigheter basert på lokalt definerte behov. De er bærekraftige ved at lokalsamfunnet og lokale myndigheter selv tar ansvaret for å drive skolene, vedlikeholde byggene og vannbrønnene etter at de har blitt overlevert av ADRA Etiopia. De syv skolene som er bygget hittil sikrer 5500 barn skolegang. En rekke frivillige driver med opplæring av landsbybeboerne i helse, familieplanlegging og miljøspørsmål. Videre har lokale myndigheter også blitt skolert innen helse inkludert hiv og aids. Den gode måloppnåelsen er et resultat av et partnerskap bygd på likeverd og gjensidighet. Gjennomganger og besøk i felt har vist at ADRA er en kostnadseffektiv organisasjon.

Caritas Norge kan vise til gode resultater i 2012. Organisasjonen har opparbeidet en unik rolle, tilgang og kontaktflate i programlandene og har gjennom sine lokale partnere bidratt til positive endringer på lokalt, nasjonalt og regionalt nivå. Et eksempel på dette er organisasjonens arbeid i Uganda. Caritas Norge har vært viktig som samarbeidspartner i arbeidet med å styrke Caritas

Ugandas kompetanse. Organisasjonen har en sterk nasjonal forankring gjennom den katolske kirkens sterke posisjon som utgjør en betydelig maktfaktor i samfunnet. Dette har vært essensielt for måloppnåelsen til prosjektene. Eksempler på dette er organisasjonens arbeid med å endre kjønnsrollemønstre i Uganda. Her rapporterer organisasjonen at kvinners posisjon i prosjektområdet har blitt styrket ved at kvinnene har blitt mer aktive og i økende grad deltar på beslutningsmøter i lokalsamfunnet. Stadig flere kvinner har også fått lederposisjoner i kirken. I Uganda melder organisasjonen om en nedgang i antall og intensitet på lokale konflikter mellom forskjellige stammer. Dette programmet har blant annet bidratt til å skape bedre relasjoner mellom befolkningsgruppene gjennom ulike fredsfrøende aktiviteter som aktiv bruk av lokale fredsaktivister, informasjons- og holdningskampanjer og opplysningsarbeid gjennom radioprogrammer.

For å styrke innsatsen for økonomisk utvikling og verdiskaping i utviklingsland inngikk Norad en avtale med Initiative for Development and Entrepreneurship in Africa (IDEA). Formålet med dette prosjektet er bærekraftig utvikling og entreprenørskap gjennom investeringer og økonomiske bidrag til oppstart og utvikling av forretningsideer fra studenter gjennom partnerskap med ulike universiteter og høyskoler. Prosjektet har blitt vurdert å ha stort potensial med relativt begrensede investeringer. I 2012 har prosjektet hatt god framdrift, men muligheten for å vurdere resultater er fortsatt begrenset da stiftelsen ble opprettet i 2011.

Det har vært en viktig utviklingspolitisk målsetting å utvide samarbeidet med diasporaorganisasjoner. Nivået på tildelinger økte derfor fra 5 til 6 mill. kroner i 2012. Organisasjoner som har vist gode resultater ble videreført, primært til prosjekter rettet mot kapasitetsbygging og oppfølging av både norske og lokale partnere. Det ble lagt vekt på samarbeid mellom etablerte norske organisasjoner og diasporaorganisasjoner. Blant annet fikk Utviklingsfondet støtte til sitt nye diasporaprogram.

Sungi Development Foundation er et ressurscenter som har fått støtte til videreføring av kapasitetsbygging overfor seks diasporaorganisasjoner i Norge og deres partnere i Pakistan. Formålet er at disse organisasjonene en dag skal ha kapasitet til å operere som selvstendige utviklingsorganisasjoner. Sungi har hatt en betydelig merverdi når det kommer til konkret opplæring og kompetansebygging av organisasjonene. Per dags dato er det vurdert at tre av disse organisasjonene viser potensial, men foreløpig ikke er klare til å motta direkte støtte. Likevel vurderer Sungi dette trepartssamarbeidet som svært viktig da det tilrettelegger for at alle organisasjonene både i Norge og Pakistan får lære av hverandre og gjennom dette utvikle egen organisasjon og samarbeidsform. En erfaringsgjennomgang fra 2012 viser at de fleste organisasjonene som har fått kunnskapsoverføring og kurs strever med å omsette sitt arbeid i tråd med ny læring dvs. innrette sitt arbeid mot langsiktig utviklingshjelp heller enn kortsiktige mål og veldedighetsarbeid. Dette skal følges opp av Norad i den videre dialogen med organisasjonen. På sikt er målsettingen at Sungi skal gå fra å drive ren opplæring til oppfølging av organisasjonene.

Norad har brukt analysene av pengestrømmer og kostnader som ble gjennomført i 2011 i vurderingen av organisasjonenes søknader. Rapporten fra sivilsamfunnspanel har gitt viktige funn om organisasjonenes resultatoppnåelse og mulighet for bredere effekter. Rapporten skal anvendes i det videre arbeidet med videreutviklingen av bistand til sivil samfunn. Organisasjonens merverdi og resultater har vært diskusjonstema på årlige møter og har blitt vektlagt i større grad i vurderingen av søknader.

I samarbeidet med de frivillige organisasjonene framover vil Norad særlig ha oppmerksomhet rundt de norske organisasjonenes forståelse for samfunnsutviklingen i det enkelte land, hvem deres lokale partnere representerer og antallet forvaltningsledd fra Norad til målgruppe. Dette er i tråd med målsettingen om en nyorientering av denne tilskuddsordningen. Det er erfaringsmessig svært vanskelig å avvikle, redusere eller endre samarbeidet med organisasjonen i nord. Det er derfor lagt opp til tett dialog med organisasjonene og dette arbeidet videreføres i 2013.

Post 71 Tilskudd til frivillige organisasjoners opplysningsarbeid

Tildeling: 93,75 mill. kroner

Å sikre meningsmangfold, bidra til økt engasjement, spre kunnskap om utviklingssamarbeid og nord/sør spørsmål, bidra til demokratisk deltakelse og politisk påvirkning, fremme debatt om utviklingspolitiske temaer er viktige målsettinger for denne bevilgningen.

55 organisasjoner har rammeavtale over fire år for perioden 2011-2014. Tre nye avtaler for perioden 2012-2014 ble inngått med henholdsvis Plan Norge, Publish What You Pay Norge og Landorganisasjonen (LO). 23 organisasjoner fikk enkeltavtale i 2012, med en ramme på ca. 2 mill. kroner pr avtale. Norad har spesielt ønsket å støtte tiltak som når nye grupper i ulike deler av landet. Fairtrade-festival på Karmøy, diasporamiljø med fokus på den arabiske våren og artikler til det konservative tidsskriftet Minerva er eksempler på tiltak som ble støttet.

I 2012 ble det for første gang utgitt en samlet resultatrapport for støtteordningen, «Folkeopplysning for ny tid». Den viser at tilskuddsmottakerne har fått økt oppmerksomhet om sentrale og aktuelle temaer knyttet til blant annet klima, kapital, konflikt, demokrati og menneskerettigheter, bragt inn perspektiver og synspunkter fra Sør og fulgt opp rollene som vaktbikkjer og pådrivere gjennom blant annet rapporter, kampanjer og debattmøter. Rapporten påpeker at de overordnede samfunnseffektene av støtteordningen vanskelig lar seg vurdere ut fra virksomheten et enkelt år, og at det må ses i et lengre perspektiv. To tunge samfunnseffekter ble framhevet: at støtteordningen har bidratt til økt forståelse i opinionen for at utviklingspolitikk er mer enn bare bistand og at den har bidratt til en omlegging fra en utviklingspolitikk dominert av bistandstenkning til en utviklingspolitikk i retning «samstemt politikk for utvikling». Støtteordningen skal evalueres i løpet av 2013 og det er forventet at vi kan si mer om resultatoppgåelse, effekt og hensiktsmessig forvaltning når evalueringen har blitt gjennomført.

Av enkelttiltak bør SAIHs musikkvideo «Africa for Norway» framheves: Kampanjen Radi-aid ble lansert for å rette søkelyset på det skjeve nyhetsbildet nordmenn mottar om Afrika. Den handlet om å samle inn radiatorer til frosne nordmenn, men bak det lå et budskap om at det skal gis bedre og mer nyansert informasjon på skoler og medier om hva som foregår i verden. Videoen var en parodi på julesangen «Do they know it's Christmas?». Den er sett av millioner av mennesker over hele verden og har fått stor internasjonal oppmerksomhet blant annet i BBC, The Guardian og i Le Monde.

Videre har avsløringen fra Fremtiden i Våre Hender om arbeidsforhold i fabrikker som produserer klær for norske og internasjonale selskaper som opererer i Norge blitt muliggjort med denne støtteordningen. Ungdomsorganisasjoner som Spire, Changemaker, Operasjon Dagsverk, AUF, Norske Unge Katolikker og Landsrådet for norske barne- og ungdomsorganisasjoner mottok støtte til å skape internasjonal forståelse og engasjement blant ungdom.

Post 72 Demokratistøtte/partier

Tildeling: 4,5 mill. kroner

Ordningen er rettet mot politiske partier representert på Stortinget og deres partinære organisasjoner for å støtte deres innsats for å bidra til kapasitetsbygging og langsiktig organisasjonsbygging av partier i norske samarbeidsland. Målet for ordningen er å bidra til velfungerende og demokratiske partiorganisasjoner i utviklingsland.

Norad inngikk én ny flerårig avtale og én ny ettårig avtale i 2012, i tillegg til videreføring av fire flerårige avtaler inngått i 2011. Norad la særlig vekt på søkeres kunnskap om lokal kontekst og politisk situasjon, samt resultatplanlegging og risikovurdering. Et prosjekt ble avvirket etter at tilskuddsmottaker vurderte egen kapasitet til oppfølging som for lav.

Arbeiderpartiet fikk blant annet støtte til et samarbeid med det politiske partiet Fateh i Palestina. I 2012 støttet Norad aktiviteter rettet mot toppskolering av kvinnelige ledere samt innledningen av et samarbeid om å utvikle en programprosess innen Fateh. Målet med dette samarbeidet er å bidra til flere kvinnelige representanter i Fateh og mer åpne politiske prosesser internt i partiet. På sikt er målsettingen at Fateh transformeres til et politisk parti med demokratisk struktur og praksis. Konkrete resultater av dette arbeidet kan tidligst ventes i løpet av 2013.

Kristelig Folkeparti (KrF) har blant annet fått støtte til å styrke den administrative kapasiteten til de syv største politiske partiene i Kenya. National Democratic Institute (NDI) fungerer som lokal administrator for prosjektet. Aktivitetene omfatter i hovedsak halvårlige workshops med etterfølgende individuell oppfølging av hvert av partiene. Målsettingen er at partiene, ved å få mer profesjonelle sekretariater og bedre interne rutiner og prosedyrer, skal bli mer transparente og få bedre kontakt med medlemmer og øvrig befolkning gjennom lokale partikontor. I 2012 har arbeidet vært særlig rettet mot å identifisere de ulike administrative utfordringene partiene har. KrF har delt sine erfaringer knyttet til de ulike utfordringene. Et flerpartiforum ble også etablert hvor hensikten er at de politiske partiene skal gå sammen om å finne løsninger for å styrke partienes administrative kapasitet.

Norad brukte 2012 på å vurdere hvordan arbeidet med resultater og effekter av porteføljen kan styrkes. Dette arbeidet videreføres i 2013 i samarbeid med tilskuddsmottakerne.

Post 75 Internasjonale organisasjoner og nettverk

Tildeling: 160,5 mill. kroner

Målet for bevilgningen er å støtte regionale og internasjonale organisasjoner og nettverk i Sør til å påvirke nasjonale, regionale og internasjonale beslutningsprosesser. For 2012 har følgende tematiske områder blitt prioritert: miljø, fornybar energi, klimaspørsmål og naturressursforvaltning, reproduktiv helse, samt hiv og aids, likestilling og kvinners deltakelse i beslutningsprosesser, menneskerettigheter og ytringsfrihet samt åpenhet om kapitalstrømmer, tiltak mot ulovlig kapitalflyt og korrupsjon og økte offentlige inntekter gjennom beskatning.

Internasjonale og regionale organisasjoner spiller en viktig rolle på områder som kapasitetsbygging og erfaringsutveksling mellom land og initiativer og flere arbeider innen faglige nisjer der det kan være vanskelig å finne andre gode aktører. Sivilt samfunn kan også ha en viktig rolle i internasjonale

forhandlinger og konferanser ved å bringe inn nye perspektiver og synspunkter og der de f.eks. kan arbeide for å ivareta sårbare gruppers interesser og bringe inn erfaringer fra bakken.

I 2012 ble 34 internasjonale organisasjoner støttet. En økt andel, 25 prosent, gikk til regionale og internasjonale aktører basert i utviklingsland. De fagområdene som mottar mest støtte er miljø og klima (37 prosent), likestilling, reproduktiv helse og hiv og aids (29 prosent), samt skatt, kapitalflukt og anti-korrupsjon (22 prosent).

African Biodiversity Network (ABN) har fått støtte av Norad siden 2009. Organisasjonen arbeider i første rekke for lokalt basert økologisk landbruk og bevaring av lokalt biologisk mangfold. ABN er blant annet kritisk til biodrivstoff og kjøp av klimakvoter, og representerer en alternativ tilnærming til utfordringer knyttet til bærekraftig utvikling, klimakrise og matvaresikkerhet. De tre siste årene har organisasjonens påvirkningsarbeid vært rettet mot å øke bevisstheten rundt genmodifiserte organismer (GMOs) spesielt, men også mot landran og biodrivstoff. Organisasjonen har bidratt til å etablere nasjonale advocacynettverk i blant annet Ghana, Tanzania, Uganda og Kenya. ABN rapporterer at organisasjonene generelt er svært aktive og om at nettverket i Kenya var sentrale da kenyanske myndigheter i november 2012 innførte et forbud mot import av genmodifisert mat.

Det ble inngått flerårige avtaler med 4 Sør-baserte organisasjoner innenfor klimarobust landbruk. To av disse er regionale bondeorganisasjoner som er direkte tilknyttet bønder gjennom medlemskap.

Det ble gitt ca. 42 mill. kroner i støtte til Den internasjonale føderasjonen for familieplanlegging (IPPF) som arbeider for trygg abort og prevensjonsmidler, mødre- og barnehelse, seksuelt overførbare sykdommer og hiv-behandling, forebygging og omsorg, i sær blant ungdom. IPPFs 152 medlemsorganisasjoner arbeider nasjonalt i 172 land med å påvirke lovgivning på seksuelle og reproduktiv helse og rettigheter. I 2011 ble det levert 89 millioner seksuelle og reproduktive helsetjenester fra IPPFs 65.000 helsefasiliteter.

Innen klima og kapitalflukt støttet Norad Tax Justice Network internasjonalt med kampanjen 'Mobilising for Tax Justice'. Norad inngikk avtale med en ny aktør, nettverksorganisasjonen Afrodad. Den avtalen gjelder også støtte til internasjonalt påvirkningsarbeid på ulovlig kapitalflukt og ansvarlig utviklingsfinansiering, i samarbeid med Afrodads søsternettsverk i Latin-Amerika og Europa, Latindadd og Eurodad. Norad videreførte støtten til African Tax Administration Forum (ATAF) og til Thomson Reuters Foundations opplæringsprogram for journalister, særlig rettet mot skatt og ulovlig kapitalflukt.

Kap 161 Næringsutvikling

Post 70 Næringsutvikling

Tildeling: 258,843 mill. kroner

Et stort antall utviklingsland har det siste tiåret utviklet dynamiske økonomier, og kan vise til sterk økonomisk vekst, sosial framgang og gode framtidsutsikter. Bistand til næringsutvikling har vært en viktig faktor. En sentral utfordring er å sikre fortsatt framgang og mer inkluderende vekst.

Fungerende institusjoner og regelverk er sentralt for å sikre gode rammevilkår for næringsutvikling.

Norad støtter International Finance Cooperation (IFC) med å gi småbedrifter i Bangladesh, Bhutan, Nepal og Nord-Øst India bedre tilgang til kreditt og rådgivningstjenester. I Nepal støttes også bedring av investeringsklima, noe som har resultert i etableringen av en dialogplattform mellom myndighetene og privat sektor (Nepal Business Forum). Norad finansierer et samarbeid mellom Brønnøysundregistrene og Verdensbanken om bistand til implementering av reformer, formalisering og foretaksregistrering i utviklingsland. Rammevilkårene er fortsatt utfordrende i mange utviklingsland, selv om det har skjedd store forbedringer det siste tiåret. Afrika sør for Sahara utgjør en tredjedel av de 50 land med størst framgang siden 2005 på IFCs 'Doing Business' indikatorer. For å styrke bærekraft, konkurransevne og ansvarlighet i næringslivet samarbeider Norad med Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) både i Afrika og Asia om programmet 'Sustaining Competitive and Responsible Enterprise' (SCORE) som omfatter 250 bedrifter i sju land med til sammen 49 000 arbeidstakere. Resultatet så langt er færre arbeidsulykker (16 prosent) og betydelige kostnadsbesparelser i form av redusert energiforbruk (49 prosent), ulovlig fravær (3,6 prosent) og svinn (10 prosent).

Velfungerende arbeidsgiverorganisasjoner kan spille en viktig rolle i styrking av investeringsklima og arbeidsmarked i utviklingsland. Norad finansierer NHOs samarbeid med søsterorganisasjoner i Angola, Indonesia, Vietnam, Etiopia og Uganda. Totalt har disse fått nærmere 4000 nye medlemsbedrifter i 2012. **For å øke utviklingslands handelskompetanse og eksport** er samarbeidet med FNs organisasjon for industriutvikling (UNIDO) videreført med støtte til oppbygging av infrastruktur for kvalitetssikring av eksportprodukter. Internasjonal godkjenning av kvalitetssikringssertifikater har ført til lavere transaksjonskostnader for bedriftene, høyere produktivitet, styrket konkurransevne og forbrukertrygghet.

Norad inngikk en avtale om å videreføre samarbeidet med World Customs Organization (WCO) i 2012. Avtalen skal bidra med å bygge opp og forbedre prosedyrer for tollbehandling i sju land, blant annet for å redusere tollbehandlingstiden og gjennomføre tiltak mot korrupsjon. Samarbeidet har ikke kommet langt nok til å kunne rapportere på konkrete resultater.

Global Organic Market Access Project i samarbeid med FAO-UNCTAD-IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movements) har blant annet resultert i utarbeidelse av retningslinjer og to regionale standarder i Mellom-Amerika og Sør/Sør-øst Asia for handel med økologiske jordbruksprodukter. Regionale workshops er avholdt i Afrika, Mellom-Amerika og Asia for å øke bevisstheten om og kjennskap til arbeidet med harmonisering av økologiske standarder og betydningen av regionale standarder for å fremme økonomisk integrasjon og handel med økologiske produkter.

I følge Verdensbankens siste foretaksstudie er knapphet på elektrisitet den mest utfordrende barrieren for næringsutvikling i lavinntektsland. Som ledd i å **stimulere til kommersielle investeringer i ren energi og andre klimarelaterte prosjekter** støtter Norad en rekke tiltak, hovedsakelig i Afrika og Asia. Risikoreduserende tilskudd fra Norad har resultert i kommersiell utvikling av et vannkraftverk i Indonesia, et biokraftverk i Kamerun og et vindkraftverk i Nicaragua. Til sammen utgjør disse 230 MW. I Kamerun og Kenya er det gitt støtte til utviklingen av et forretningskonsept for landsbyelektrifisering basert på solenergi, verdikjedetilnærming og bærekraftige kraftpriser. Prosjektene er i en tidlig startfase, men anses som viktige

demonstrasjonsprosjekter med potensial for replikasjon i andre land/regioner. Det er også gitt støtte til landsbyelektrifisering i Laos og India og til energieffektiviseringstiltak i Kina og Vietnam. De foreløpige kalkylene viser 50 prosent energiinnsparing. I Laos har nå mer enn 70 prosent av befolkningen på landsbygda tilgang til elektrisitet, mot 16 prosent i 1995. I 2012 inngikk Norad et samarbeid med UN Capital Development Fund (UNCDF) og UNDP om «CleanStart». Målsettingen er å øke tilgangen til ren og bærekraftig lavkostnadsenergi for minst 555 000 fattige husholdninger og entreprenører innen 2015. Det er foreløpig for tidlig å si noe om resultatene av denne innsatsen.

Klimatilpasset landbruk og fiskeri er viktige næringssektorer for både sysselsetting og matsikkerhet i utviklingsland. Integrering i den formelle økonomien og styrking av verdikjeden fra produsent til konsument er sentrale forutsetninger for inntektsgenerering og produktivtvekst. Gode legale og institusjonelle rammevilkår er nødvendig for å sikre miljømessig og økonomisk bærekraftig utvikling av sektorene. I Asia er det igangsatt flere prosjekter for utvikling av en moderne klimatilpasset oppdrettsindustri. I det sør-vestlige Afrika (Benguela-området) har kapasitetsbygging hos nasjonale forskningsinstitusjoner resultert i økt kunnskap om klimaeffekten på marine fiskeressurser. Innen klimatilpasset landbruk gis det støtte til Tanzania Agricultural Partnership (TAP) og Malawi Agricultural Partnership (MAP). MAP har nådd ut til 3500 småskala risbønder, og disse hadde 25 prosent høyere vekst i avlingen sammenlignet med landsgjennomsnittet. TAP har nådd ut til mellom 2000 og 3000 småbrukere i hvert av de 25 distriktene det har vært gjennomført. Programmet har ført til økt bevissthet rundt viktigheten av gjødsel og alternative såkorntyper for å øke produksjon og produktivitet. En vesentlig andel av demonstrasjonsfarmerne i både MAP og TAP er kvinner. Det arbeides med videreføring og oppskalering av programmene.

Gjennom søknadsbasert støtte til næringslivet og Business Matchmaking Programmet (BMMP) legger Norad til rette for **langsiktige kommersielt bærekraftige investeringer på områder der Norge har særlige forutsetninger** eller har større bedrifter som er aktive. I følge Fellesrådet for Afrika er 105 norske selskaper aktive i Afrika per 2013, og flere av disse har fått risikoreduserende tilskudd eller opplæringsstøtte fra Norad. I overkant av 80 bedrifter mottok slik støtte i 2012. BMMP ble implementert i Bangladesh, India, Sri-Lanka, Sør-Afrika og Vietnam med deltakelse fra 80 norske foretak, hvorav 37 inngikk intensjonsavtale med lokale bedrifter. De siste tre årene har BMMP resultert i 56 bedriftsetableringer eller andre formaliserte samarbeid. **Utviklingseffekter ved kommersielle investeringer** er i første rekke representert ved sysselsetting og teknologioverføring, både direkte i investeringsprosjektet og indirekte gjennom lokalt innhold i verdikjeden. Bedrifter som mottok støtte i perioden 2009-2012 vil i 2013 være gjenstand for en gjennomgang hvor vurdering av resultater og utviklingseffekter vil være sentralt. NHOs søsterorganisasjoner i Uganda og Vietnam er blitt nasjonale kontaktpunkt for Global Compact og spiller en sentral rolle når det gjelder anstendig arbeid og **samfunnsansvar**. I 2012 undertegnet 12 bedrifter Uganda Global Compact som et resultat av dette arbeidet, og i Vietnam har kollektive avtaler redusert antall streiker.

Kvinnens deltakelse i arbeidsstyrken viser stor variasjon mellom regioner. På tross av framgang er kvinner fortsatt overrepresentert innen ubetalt arbeid og i den uformelle sektoren. Utviklingsland vil ha stor produktivtgevinst ved å øke **kvinnens deltakelse i økonomisk virksomhet**. Norad bidrar gjennom kapasitetsbygging, tilgang til finansielle tjenester og utvikling av nasjonale og lokale rammeverk for entreprenørskap. NHOs Female Future program i Uganda uteksaminerte tre kull i 2012. Det er et mål å øke kvinneandelen i ledende posisjoner i næringslivet. I det første kullet har 11 av 16 kvinner fått styreverv etter fullført kurs. I Uganda har Norad også støttet opplæring innen

innovasjon og entreprenørskap for 13 200 studenter, i hovedsak jenter, på 322 skoler gjennom skoleprogrammet "Entrepreneurship in Education". Støtten til ILOs Women's Entrepreneurship Development and Gender Equality (WEDGE) i det sørlige Afrika har resultert i mer enn 1000 nye jobber og en gjennomsnittlig inntektsøkning på 5,5 prosent for nærmere 700 kvinnelige entreprenører. Programmet har dessuten forbedret rammevilkårene for kvinnelige entreprenører, med utslag i tre nasjonale policy dokumenter og 15 prosent medlemsøkning i kvinneorganisasjoner. Suksesskriteriene for WEDGE integreres nå i flere av ILOs programmer.

Ordningen med **ubundne blandede kreditter** opphørte i 2008, og det arbeides med å avvikle dagens portefølje samtidig som inngåtte forpliktelser overholdes. I all hovedsak består porteføljen av 12 infrastrukturprosjekter innen vannforsyning, vannrensing, sanitær, avløp, drenering og avfallshåndtering i Vietnam. Progresjonen i 2012 har vært god. Alle prosjekter er iht. etablert framdriftsplan sikret lånefinansiering og fem prosjekter har startet konstruksjon. Byggestart for øvrige prosjekter forventes i løpet av første halvår 2013. I 2012 inngikk Norad en bilateral samarbeidsavtale med Ministry of Construction om kapasitetsbygging, med formål å sikre porteføljens bærekraft.

Det ble foretatt justeringer av mål- og tildelingskriterier i ordningsregelverket for søknadsbasert støtte til næringslivet i 2012. I tillegg er det formalisert en egen ordning for samarbeid om rammevilkår for næringsutvikling i Sør. Dette er et ledd i arbeidet med å konsentrere støtten til færre, større og prioriterte tiltak, samt geografisk konsentrasjon til de minst utviklede land, Afrika sør for Sahara og utvalgte samarbeidsland for langsiktig bilateral innsats. Ser en bort fra blandede kreditter var om lag 42 prosent av porteføljen rettet mot tiltak i Asia og 29 prosent til Afrika. Tilsvarende tall var henholdsvis 49 og 33 prosent i 2011. Øvrige midler var fordelt på globale tiltak og i mellom- og Sør-Amerika. Mest midler gikk til industrisektoren som fikk 27 prosent, energisektoren fikk 19 prosent av bevilgningen, mens vann og sanitet, handel og forretningstjenester til sammen fikk 34 prosent. Antall bedrifter som mottok støtte er redusert med nærmere 40 prosent fra 2011 til 2012. Imidlertid er søknadsbaserte tilskudd til bedrifter innrettet mot den tidlige vurderings/investeringsfasen, og det er derfor naturlig at størrelsesordenen på enkelttilskudd er lav.

Kap 162 Overgangsbistand (gap)

Post 70 Overgangsbistand (gap)

Tildeling: 124,5 mill. kroner

Etter voldelige konflikter, naturkatastrofer eller andre krise- og nødsituasjoner kan overgangsbistand brukes i påvente av et mer langsiktig utviklingssamarbeid. Formålet med denne ordningen er å bidra i overgangssituasjoner og tidlig gjenoppbygging.

I 2012 ble det gitt støtte til innsatser i DR Kongo, Burundi, Sierra Leone, Somalia, Eritrea og Sør-Sudan. Norad støtter blant annet CARE Norges arbeid for å reintegrere og forbedre den sosioøkonomiske situasjonen til tidligere barnesoldater i Burundi. Minst halvparten av jentene har vært utsatt for seksualisert vold. CARE samarbeider med lokale partnere for å mobilisere de tidligere barnesoldatene i solidaritetsgrupper/spare- og lånegrupper hvor de får opplæring i inntektsgivende aktiviteter, lese- og skrivekunnskaper, psykososial veiledning og informasjon om sine rettigheter. Prosjektet omfatter også påvirkning av myndigheter og samfunnet for øvrig angående viktigheten av støtten til denne

spesielt sårbare gruppen. Prosjektet har hatt en konfliktforebyggende rolle lokalt siden de inntektsgenererende aktivitetene har ført til at tidligere barnesoldater har fått en positiv rolle i samfunnet. Fredelig løsninger av konflikter og andelen deltakere som har månedlig inntekt har økt kraftig i prosjektområdet, noe som tyder på en forbedret sosioøkonomisk situasjon. Deltakerne er også mer aktive i kampen mot kjønnsbasert vold, og diskusjoner om seksuell- og reproduktiv helse har blitt mer vanlige både blant ungdom og voksne.

Norge støtter også JOINs Fatherhood Projects i DR Kongo. Prosjektet har som mål å drive holdningsskapende arbeid knyttet til farsrollen, kvinner og vold. I 2011-2012 har 1441 menn deltatt på Fatherhoodkurs. Kursene startet i Goma med menn i ledende roller (politimenn, religiøse ledere, samfunnsledere), men er nå flyttet ut i distriktene rundt Goma. Det er i disse områdene de fleste voldtekter innrapporteres. Det er for tidlig å si noe om effekten av prosjektet, men JOIN melder om stor interesse for å delta og at det er observert en betydelig økt bevissthet om problemstillingene og endrede holdninger til kvinner generelt. Fafo får støtte til et følgeforskningsprosjekt som etterhvert vil gi mer informasjon om effekten av kursene.

Kap 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter

Post 71 Humanitær bistand

Tildeling: 15 mill. kroner

Right to Play fikk i 2012 støtte til prosjekter i Jordan, Libanon og Palestina. Målgruppen for prosjektene er palestinske barn og unge som bor på Vestbredden og i Gaza og i palestinske flyktningeområder i Libanon og Jordan. Arbeidet er også rettet mot marginaliserte lokalsamfunn i Libanon og Jordan. Målsettingen for prosjektet er bedre læringsmiljø, bedre helsepraksis mht. ernæring, fysisk trening og personlig hygiene, økt bruk av ikke-voldelige midler i konflikthåndtering blant deltakerne og bedre holdninger til kvinnelige ledere og jenters og kvinners deltakelse i beslutningsprosesser.

Right to Play har rapportert om en økning i forespørsler om deltakelse på aktiviteter som følge av god omtale i lokalsamfunnet. Videre har lærere rapportert at elever som tidligere hadde stort fravær på skolen nå er mer på skolen etter innføringen av sportsaktiviteter.

Kap 164 Fred, forsoning og demokrati

Post 70 Fred, forsoning og demokratiltak

Tildeling: 8 mill. kroner

Effekten av krig er i mange tilfeller ulik for kvinner og menn. Gjennomføringen av Sikkerhetsresolusjonen 1325 om kvinner, fred og sikkerhet er derfor en sentral prioritering for Norge slik at kjønns- og likestillingsperspektivet i varetas innenfor fred, forsoning og demokratiltak.

Støtten til FOKUS er et viktig bidrag for å følge opp implementeringen av resolusjonen. I 2012 overtok Norad den forvaltningsmessige oppfølgingen av FOKUS' prosjekter i Colombia og på Sri Lanka. I Colombia annonserte regjeringen og FARC-geriljaen starten på fredsforhandlinger med mål om å få slutt på konflikten i landet. FOKUS' lokale partnere har gått sammen med colombiansk sivil samfunn

og krevd deltakelse for bygging av en varig fred i Colombia. På Sri Lanka var arbeidet i 2012 rettet mot kapasitetsbygging og etablering av nettverk på grasrotnivå. I 2013 vil programmet utvide kapasiteten til å drive påvirkningsarbeid både lokalt, regionalt og nasjonalt.

Kap 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering

Post 70 Forskning og høyere utdanning

Tildeling: 295,592 mill. kroner

Målet for bevilgningen er ny kunnskap om tema som berører fattigdomsbekjempelse og utvikling. Slik kunnskap skal både kunne brukes av Norge i utforming og utøvelse av norsk utviklingspolitikk og av det internasjonale samfunn og utviklingslandene selv til kunnskapsbaserte tiltak for fattigdomsbekjempelse og utvikling.

Bevilgningen skal også bidra til økt kapasitet innen høyere utdanning og forskning i Sør, dvs. styrke institusjonene i Sør sin evne til å utdanne flere kandidater som kan bidra til samfunnsmessig, økonomisk og kulturell utvikling i eget land eller region og til økt kvalitet og kvantitet av forskning gjennomført av egne forskere.

Satsingsområder for 2012:

- Fortsatt støtte til forskning innen regjeringens satsingsområder, forvaltet gjennom Norges Forskningsråd. Initiere ny forskning på Latin-Amerika som del av regjeringens Brasilstrategi
- Utvikle og igangsette nye tiltak for bedre formidling av forskningsresultater til politikansvarlige og samfunnet for øvrig
- Igangsette nytt program for norsk støtte kapasitetsbygging innen høyere utdanning og forskning i sør (NORHED)

Hoveddelen av midlene ble i 2012 forvaltet av Norad og administrert av Senter for internasjonalisering av høyere utdanning (SIU) og Norges Forskningsråd (NFR). Norad har i sin dialog med samarbeidspartnere lagt vekt på at de styrker resultat- og indikatorfokus i sitt løpende arbeid og i sin rapportering. Prosjektene som støttes er i hovedsak flerårige, slik at de resultater som ble rapportert inn til Norad i 2012 stammer fra aktiviteter som er startet tidligere år. Resultatene er i tråd med målene for tilskuddsposten.

Støtte til forskning og forskningsformidling

Midler til forskning og forskningsformidling ble i hovedsak fordelt gjennom konkurransebaserte tildelinger i regi av NFR, til prosjekter som gjennomføres av norske forskergrupper eller norske forskere, fortrinnsvis i samarbeid med forskere fra Sør. Tiltakene bidrar mot UD's sektoransvar for forskning i Norge og til økt samarbeid mellom forskere i Norge og forskere fra land i Sør.

En stor del av midlene via NFR er tildelt forskningsprogrammet «Norge som global partner» (NORGLOBAL), og omfatter temaer som klima og miljø, fattigdom og fred, kapitalflukt og skatteparadiser og kvinner og likestilling i utvikling. I 2012 ble det igangsatt 11 nye prosjekter og programmet finansierer ved utgangen av året 64 prosjekter. NORGLOBAL rapporterer for 2012 en formidlingsproduksjon på 67 publikasjoner i vitenskapelige kilder og 303 andre skriftlige og muntlige formidlingstiltak.

Gjennom NFR støttes også forskning på de geografisk orienterte programmene Latin-Amerikaprogrammet, Kina-programmet og Indiaprogrammet. I 2012 ble Latin-Amerikaprogrammet økt som en oppfølging av Norges nye Brasilstrategi. Stipendordningen som tidligere lå i kulturavtalen mellom Norges og Kina ble også lagt til denne porteføljen fra 2012.

NUFU- og NOMA porteføljen kommer i hovedsak under ordningen for kapasitetsbygging, men også her gjennomføres publisert forskning på regjeringens satsingsområder.

Som bidrag til å realisere forskningskomponenten i regjeringens landstrategier støtter Norge egne forskningsprogrammer på henholdsvis Kina og India. Under Kina-programmet var totalporteføljen 33 prosjekter ved inngangen til 2012. India-programmet ble i 2012 supplert med midler fra den norske ambassaden i New Delhi under en egen avtale. Under programmet ble det i 2012 igangsatt fem nye forskningsprosjekter som dermed finansierte åtte hovedprosjekter og 21 forprosjekter i 2012. Et program for forskning i Norge på Latin-Amerika ble opprettet i 2008 og hadde ved inngangen av 2012 23 pågående prosjekter.

Norge støtter formidling av forskningsresultater gjennom porteføljen som forvaltes av NFR. Det ble i 2012 startet en dialog for å forbedre og utvikle aktiviteter for formidling. Dette arbeidet vil fortsette i 2013.

Støtte til kapasitetsbygging i sør

De store kapasitetsbyggingsprogrammene i Sør, NUFU og NOMA hadde også aktiviteter i 2012. NUFU-avtalen har finansiert 62 femårige prosjekter, som omfattet i alt 32 universitetspartnere i Sør og 11 partnere i Norge. Under NUFU-avtalen ligger i tillegg et eget kapasitetsbyggingsprogram rettet mot Sudan (NUCOOP) som har omfattet sju pågående femårige prosjekter.

I nåværende faser har NUFU- og NOMA-programmene bidratt til opprettelse av 56 masterprogrammer og fire doktorgradsprogrammer i Sør. Programmene har spesielle tiltak for å rekruttere kvinnelige studenter. I 2010-opptaket under NOMA-programmet var kvinneandelen 42 prosent, mens andel kvinnelige doktorgradsstipendiater i NUFU-programmet var 39 prosent.

Arbeidet med utformingen av NORHED ble videreført og ferdigstilt i 2012, og det ble besluttet at forvaltningen beholdes i Norad. Programmet skal bidra til kapasitetsbygging av høyere utdanningsinstitusjoner i Sør. Høsten 2012 ble såkornsmidler lyst ut og fordelt på fem delprogrammer: Helse; Utdanning; Klima, miljø og naturressurser; Demokratisk og økonomisk styresett; Humaniora, kultur, media og kommunikasjon. I tillegg ble det igangsatt et eget underprogram for Sør-Sudan, i første rekke University og Juba. Av 290 søknader fikk 97 innvilget såkornsmidler. Hovedutlysingen ble også lagt ut i 2012 med søknadsfrist 15. mars 2013.

Norads Masterprogram for Energi og Petroleum (EnPe) bidrar til kapasitetsutvikling innen fornybar energi og petroleumsfag ved universiteter i utviklingsland. Programmet finansierte i 2012 tolv prosjekter hvorav syv er innen petroleumsfag (Angola, Bangladesh, Bolivia, Nigeria, Tanzania og Uganda), og fem innen fornybar energi (Angola, Etiopia, Nepal, Nigeria og Sør-Afrika). Gjennom EnPe har 97 studenter fått finansiering til masterstudium og sju til PhD. Det er et tett samarbeid med privat sektor/industri og hjemlandets myndigheter som også har bidratt med stipend for 15 studenter innen samme program. I videreføring av programmet vil det være en særlig innsats for å rekruttere kvinner, som i dag utgjør i overkant av 20 prosent av masterstudentene.

Norsk Institutt for Genøkologi (GenØk) har videreført sitt kapasitetsbyggingsprogram for utviklingsland til støtte for Cartagena-protokollen om biosikkerhet. Ved utgangen av 2012 har GenØk gjennom kurs og konferanser bidratt til kompetanseutvikling av 560 representanter fra 115 land. Mange av deltakerne har sittet i posisjoner direkte relatert til gjennomføringen av Cartagena-protokollen i deres respektive land eller de har bidratt til ivaretagelse av Cartagena-protokollen. Deltakelse for kvinner har økt fra 30 prosent i 2008 til 58 prosent i 2012.

Gjennom støtte til *African Economic Research Consortium (AERC)* bidrar Norge til økt kapasitet og kvalitet på utdanning innen økonomi ved afrikanske universiteter på master- og doktorgradnivå. AERC støtter forskning på politisk relevante problemstillinger innen økonomi, og legger til rette for diskusjoner mellom afrikanske akademikere og afrikanske politikktutformere.

Likeledes har Norge over lang tid støttet den Addis Abeba-baserte *Organization for Social Science Research in Eastern and Southern Africa (OSSREA)* som har som mål å styrke afrikansk samfunnsvitenskapelig forskning og dens bidrag til utvikling. OSSREA støtter blant annet metodeundervisning på PhD-nivå ved 12 afrikanske universiteter.

Det ble videre gitt støtte til *Tibetnettverket*, som består av fire norske universiteter samt Tibet University og Tibet Academy of Social Sciences. Gjennom Tibetnettverket har ansatte ved de tibetanske institusjonene fått utdanning på master- og doktorgradnivå.

Norge støttet også i 2012 *Nordiska Afrikainstituttet (NAI)*, der målet er å finansiere forskning på Afrika og fremme kunnskap om Afrika i Norden.

Norad har en treårig avtale for støtte til Ifakara Health Research Institute i Tanzania. Ambassaden har i lengre tid hatt et tett samarbeid med institusjonen, som leverer gode produkter og som har tilstrekkelig kapasitet innenfor forskningsfeltet. Støtten er i tillegg i tråd med Norads ønske om å bidra til å bygge opp fagmiljøer basert i Sør.

Norad har i 2012 gitt støtte til Asianettverket, som har base ved Universitetet i Oslo.

Post 71 Faglig samarbeid

Tildeling: 168, 75 mill. kroner

Hoveddelen av tildelingen over denne posten har vært benyttet til hhv. Olje for utvikling, helsereelatert samarbeid, ren energi og EAF Nansen. Skatt for utvikling og evaluering har også blitt tildelt midler over posten.

Olje for utvikling

Ofu-programmet ledes av en styringsgruppe som består av representanter fra UD, Olje- og energidepartementet, Miljøverndepartementet og Finansdepartementet. Ofu-sekretariatet i Norad har et særskilt ansvar for å koordinere og kvalitetssikre programmet. Programmet var i 2012 involvert i 18 land, med et totalt forbruk på 254 mill. kroner, hvorav det meste ble finansiert gjennom UDs regionalbevilgninger og forvaltet av ambassadene. De vel 84,5 mill. kroner som ble disponert av Norad til dette formålet ble i stor grad benyttet i innledende faser i prosjektene, til koordinering av og tilrettelegging for langsiktig institusjonssamarbeid, og til støtte til sivilt samfunn og internasjonale organisasjoner.

I overkant av 60 mill. kroner ble kanalisert gjennom norske og internasjonale institusjoner inkludert Oljedirektoratet, Miljøforvaltningen⁴, stiftelsen Petrad og Det internasjonale Pengefondet (IMF) til samarbeid med institusjoner i Ofus samarbeidsland. Midlene ble blant annet benyttet til tilrettelegging av faglig samarbeid, noe som førte til at det i 2012 ble signert langsiktige avtaler om samarbeid i Sør-Sudan, Sudan og Tanzania. Ofu bisto også i 2012, i samarbeid med Revenue Watch Institute, til at det ble etablert en ny petroleumpolitikk i Liberia som fremmer forsvarlig forvaltning av landets petroleumsressurser. I Sør-Sudan er det, med norsk bistand, vedtatt en petroleumslov som stiller store krav til åpenhet og legger til rette for effektiv utnyttelse av naturressursene – og at hensynet til miljøet ivaretas. I Bolivia ble det gitt råd ved utarbeidelsen av utkast til ny petroleumslov, og Norad bidro til at vel 90 prosent av tilgjengelige seismiske data nå er reformatert. Det gir Bolivia et bedre grunnlag for å forvalte sine petroleumsressurser.

Støtten til sivilt samfunn går til å finansiere prosjekter i land som er en del av Ofu-programmet. Følgende tre tematiske områder ble gitt prioritet i 2012: antikorrupsjon som inkluderer medias rolle, ytre miljøutfordringer knyttet til petroleumssektoren i landet og samarbeidet mellom arbeidstakere, næringsorganisasjoner og industri i forbindelse med arbeid for helse- miljø og sikkerhet. Støtten omfattet åtte norske sivilsamfunnsorganisasjoner: WWF Norge, Norsk Folkehjelp, LO, SAIH, Publish What You Pay Norge, Kirkens Nødhjelp, Norges Naturvernforbund og Industri Energi.

I Uganda bidro WWF til å mobilisere lokale sivilsamfunnsorganisasjoner til å kommentere på petroleumslovene som ble behandlet i parlamentet. Denne innsatsen bidro til økt offentlig debatt om petroleumsforvaltningen, og til at det sivile samfunn i noen grad kunne påvirke lovene som ble vedtatt i parlamentet. I Angola bidro Norsk Folkehjelp til å øke det sivile samfunns kapasitet til å overvåke den offentlige budsjettprosessen.

SAIH har fått støtte til et prosjekt som retter seg spesielt mot kvinner og ungdom, grupper som er underrepresentert på de fleste maktnivå i Bolivia. Målsettingen er å samle sivilsamfunnsorganisasjoner i et koordinert forum kalt Observatoriet for å komme med innspill og være dialogpartner til myndigheter og selskaper i forvaltningen av naturressurser. Per dags dato er ca. 100 sivilsamfunnsorganisasjoner aktive i forumet og flertallet av deltakerne i alle forumsamlinger er ungdom og kvinner. Det har blitt gitt relevant opplæring til kvinner og prosjektet har lagt praktisk til rette for kvinners deltakelse for å styrke deres rett til å fremme synspunkter til petroleumsforvaltningen i landet. Prosjektet har gjort store framskritt i informasjonsarbeidet og med etableringen av en institusjon som fremmer deltakelse fra det sivile samfunnet. Det har ikke lyktes fullstendig med å etablere juridiske mekanismer og system for sosial kontroll og økt deltakelse av det bolivianske sivile samfunn i forvaltningen av naturressursene. Dette er noe organisasjonen skal arbeide videre med å få etablert i årene framover.

Helse

For å bidra til utvikling av nasjonale helseinformasjonssystemer og derigjennom bedre resultater, gir Norad blant annet støtte til Folkehelseinstituttet til etablering av systemer for registrering av fødsler, dødsfall og dødsårsak, mens vi sammen med Universitetet i Oslo (UiO) «Health Information System

⁴ Miljøverndepartementet, Klima- og forurensningsdirektoratet og Direktoratet for naturforvaltning

Program» (HISP) bidrar til utvikling av velfungerende helseinformasjonsystemer som kombinerer data fra helsestasjoner, sykehus og spørreundersøkelser. Overordnet mål er å bidra til bedre kvinne- og barnehelse gjennom bedret datakvalitet, analyse og bruk av informasjon i beslutningsprosesser og styring av helsesektoren. Dette skjer hovedsakelig gjennom etablering av elektronisk helseinformasjonsystemet District Health Information System 2 (DHIS2) som er en web basert plattform. DHIS nå fullt operasjonelt i 13 land, delvis implementert i 16 land, og under implementering i ytterligere 10 land. Mer enn 200 personer fra offentlige institusjoner og fagsentre i fra 30 utviklingsland har fått opplæring og støtte til kapasitetsoppbygging av HISP. Ingen nye risikofaktorer er identifisert i prosjektimplementering.

Å løse helsepersonellkrisen omtales i stortingsmeldingen om global helse i utenriks- og utviklingspolitikken som en viktig forutsetning for å kunne levere flere og bedre helsetjenester i utviklingsland, og ikke minst nå tusenårsmålene 4 og 5. I juni 2012 arrangerte Norge, sammen med en rekke andre aktører en konsultasjon i Nairobi om utfordringene knyttet til helsepersonell og oppskalering av førstelinjetjenesten for å redusere barne- og mødredødelighet. Konsultasjonen kom opp med flere anbefalinger, blant annet at det var behov for bedre koordinering og samordning på landnivå for bedre å utnytte ressursene.

Som et ledd i operasjonaliseringen av anbefalingene fra konsultasjonen ble det inngått en avtale med GHWA (den globale helsepersonellalliansen) som har som overordnet mål å bidra til redusert mødre og barnedødelighet i tre utvalgte land. Avtalen er ledd i en bredere norsk innsats for styrking av helsepersonell, der planlegging knyttet til helsepersonell, både utdanning og mer effektiv bruk, er en viktig del av kapasitetsbygging og statsbygging i fattige land. Relevant indikator blir «percent live births attended by skilled health personnel» som er et av delmålene i tusenårsmål 5.

Ren Energi

I 2012 ble det inngått en rammeavtale mellom Norad og Statnett, som har gitt Norad en bredere tilgang på norsk fagkompetanse som er etterspurt internasjonalt. Videre har avtalen med International Centre for Hydropower (ICH) blitt fulgt opp. ICH har arrangert flere kurs for deltagere fra sør innen vannkraft og energisektor regulering, og konsekvensutredninger rundt miljø. Kursene har varighet fra 1 til 3 uker, og har gitt personer fra samarbeidsinstitusjoner i våre partnerland en mulighet til kompetanseheving. Omtrent halvparten av kursene avholdes i Norge.

På energiområdet har Norad gjennom rammeavtalen med NVE gjennomført en rekke mindre oppdrag. Blant annet har tilskuddene bidratt til oppstart av faglig samarbeid med energiministeriet i Sør Sudan som har bidratt til å styrke statsadministrasjonen på energiområdet i en sårbar stat, og å legge til rette for investeringsbeslutning knyttet til utbygging av Fula Rapids vannkraftverk.

EAF Nansen-programmet

Gjennom støtte til EAF Nansen-programmet har Norad bidratt til økosystembasert fiskeriforvaltning. Programmet omfatter blant annet drift av forskningsfartøyet "Dr. Fridtjof Nansen", som i 2012 gjennomførte åtte forskningstokt med til sammen 268 toktdøgn.

Via FAO kanaliseres støtte fra EAF Nansen-programmet til 32 land som inngår i Global Environment Facility (GEF)-finansierte prosjekter rundt de fire store marine økosystemene i Afrika (Large Marine Ecosystems – LME). Ved bruk av "Dr. Fridtjof Nansen" samles fiskeri-uavhengige data som brukes i

fiskeriforvaltningen og klimaforskningen. Videre bidrar FAO til å styrke kapasitets- og institusjonsoppbygging innen fiskeriforvaltning ved programmets mange landbaserte prosjekter. I 2012 fortsatte arbeidet i 13 av partnerlandene med å utvikle fiskeriforvaltningsplaner for utvalgte fiskerier samt en sub-regional plan i nordvest-Afrika for det viktige sardin fisket.

Programmet sonderer aktivt hvordan man kan samarbeide med andre internasjonale organisasjoner innen marin ressurs- og miljøforskning, spesielt med sikte på å utnytte de mulighetene for klima- og økosystemforskning som et nytt forskningsfartøy vil gi.

Innen det maritime og marine området ble det også

- Inngått avtale med IMO med målsetting om ratifisering av konvensjoner på det maritime området, harmonisering og samarbeid mellom land i sør- og sørøst-Asia, samt forebygging og kontroll av marin forurensning i noen av de samme landene
- Inngått avtale med Malaysia om et treårig samarbeid med formål å etablere et regelverk for fiskeoppdrett i landet
- Bidratt til at Mauritius, som oppfølging av den nasjonale planen mot ulovlig fiske etablerte nye reguleringer

Kap 166 Miljø og bærekraftig utvikling

Post 71 Internasjonale prosesser og konvensjoner mv.

Tildeling: 5,848 mill. kroner

Muligheten for deltakelse fra representanter fra sør og ikke-statlige nettverksorganisasjoner er viktig for å sikre innflytelse i internasjonale prosesser. Tildelingen skal derfor brukes for å sikre deltakelse fra Sør. Norad forvalter deler av denne tilskuddsposten, og ga tilskudd til blant annet følgende tiltak:

- Deltakelse fra tre afghanske unge kvinner til utstillingen på Nobels Fredssenter «24 timer i Afghanistan». Nobels Fredssenter opplevde mye oppmerksomhet i forkant av arrangementet. Konseptet skapte nysgjerrighet blant publikum og senteret hadde om lag 3000 besøkende i løpet av de 24 timene.
- Advocates for Youth Force fikk innvilget reisestøtte for 123 unge mennesker for deltakelse på den Internasjonale aidskonferansen (IAC) i Washington og en pre-konferanse. Tiltak som stimulerer ungt lederskap og deltakelse som mobiliserer og bevisstgjør ungdom med global helse og hiv/aids er viktig for å bekjempe hiv/aids epidemien. Konferansen samlet rundt 20.000 deltakere fra hele verden.
- Deltakelse fra lavinntektsland til den internasjonale konferansen «Innovation for Global Health» som Forskningsrådet i samarbeid med NTNU var vertskap for. Formålet med konferansen var å bringe sammen norske og internasjonale forskere, studenter, helsearbeidere, beslutningstakere, representanter fra biotech og andre med interesse for global helse. Tema på konferansen var innovasjon for global helse, inkludert innovasjon i form av ny teknologi, innovasjon i helse-systemer og politikkutforming.

Post 72 Internasjonale miljøprosesser og bærekraftig utvikling

Tildeling: 32,117 mill. kroner

Tildelingen skal gå til støtte til deltakelse fra utviklingsland i internasjonale miljøprosesser og bærekraftig utvikling. Reisestøtte i forbindelse med forberedelsene til og deltakelse under FNs toppmøte om bærekraftig utvikling, Rio+20 og forhandlinger om Sustainable Development Goals inngår i dette. I tråd med klima- og miljøpolitiske prioriteringer og i dialog med Utenriks- og Miljøverndepartement, ble det bl.a. gitt støtte til følgende tiltak:

Reisestøtte til aktører fra utviklingsland for deltakelse under ulike konferanser og møter knyttet til internasjonale miljøprosesser, herunder om finansiering av biologisk mangfold, fordeling av fordeler fra genetiske resurser, landbruk, matsikkerhet og klimaendringer, urbanisering og forum om grønn revolusjon i Afrika. Det ble videre gitt støtte for deltakelse fra Sør både under forberedelsesmøter til, og selve toppmøtet om bærekraftig utvikling samt til klimaforhandlingene i Doha. Tildelingen gikk også til et strategisk samarbeid med WWF til tiltak knyttet til klimaendringer.

For å styrke havressursforvaltningen er det gitt støtte til utvikling av retningslinjer for bærekraftig småskalafiske gjennom FAO og til utviklingslands deltakelse i internasjonale prosesser på å forene fiskeri- og miljøsidene i spørsmål om bruk og vern. Støtte ble også gitt til en konferanse rundt piratvirksomheten i det sør-vestlige Indiske hav og konsekvenser for fiskeriene. Denne konferansen ble høyt verdsatt av deltakerne og ble fulgt opp med et møte i EU-parlamentet.

Post 73 Klima og skogsatsingen

Tildeling: 258 mill. kroner

Porteføljen for 2013-2015 reflekterer og bygger videre på godt og viktig arbeid fra relevante organisasjoner som har mottatt støtte i perioden 2009-2012. Samtidig vil den støtte ny tenking og utvikling innenfor REDD+. Dette innebærer blant annet større grad av faglig konsentrasjon rundt strategisk viktige tematiske områder, spesielt gjennom økt innsats mot drivere bak avskogingen og større grad av geografisk konsentrasjon rundt land og områder som er prioritert av Klima- og skoginitiativet (KoS). Både KoS-målene og det overordnede målet om at midlene skal bidra til fattigdomsreduksjon og bærekraftig utvikling er lagt til grunn for støtten, herunder å sikre en god Sør-forankring.

Som ledd i følgeevalueringen av Klima- og Skoginitiativet ble det i 2012 gjennomført en evaluering av sivilsamfunnsporteføljen. Evalueringen er kort omtalt under foran, og vil bli grundig omtalt i årsrapport for evalueringsvirksomheten 2012. Oppfølgingen av funnene ble påbegynt i 2012 blant annet i forbindelse med ny søknadsrunde for 2013-2015.

Støtten på 190 millioner kroner gikk i 2012 til 45 norske og internasjonale organisasjoner og institusjoner. Gjennom denne støtteordningen bidrar Norad med tilskudd til et bredt spekter av organisasjoner og tiltak med ulik tilnærming og vinkling til relevant problematikk innenfor REDD+ og klima- og skogprosjektets mål. En erfaringsrapport basert på organisasjonsrapportene ble utarbeidet og oppsummerer resultater, erfaringer og tendenser fra 2009-2011 fra de tre tematiske områdene tekniske innspill, politikktutforming og påvirkningsarbeid; styrking av urfolks og lokalbefolkningers rettigheter, styresett og sikringsmekanismer; opplæring og kapasitetstrening og demonstrasjonsprosjekter. Flere av prosjektene er prosessorienterte noe som gjør det vanskelig å

måle konkrete resultater. Det som imidlertid er klart er at lokale organisasjoner, lokalbefolkning og urfolk i større grad har blitt inkludert og deltatt i REDD diskusjoner som følge av prosjektene. Flere av aktørene mener å ha påvirket resultatene av klimaforhandlinger og/eller utviklingen av innholdet i nasjonale REDD strategier. ICIMODs⁵ prosjekt har for eksempel bidratt direkte inn i utviklingen av Nepals nasjonale planer og arbeidet med å utvikle et rammeverk for REDD strategier på nasjonalt og lokalt nivå.

I 2012 startet prosessen med en stor søknadsrunde for neste periode gjennomført etter en to-faset modell med konseptnotater hvor utvalgte organisasjoner ble invitert til å sende en fullstendig søknad. Av 675 konseptnotater fikk 45 søkere invitasjon. Arbeidet rundt en ny portefølje er formet med tanke på å oppnå en mer helhetlig styring av støtten, en mer strategisk tilnærming til porteføljesammensetning og styring for å styrke den samlede måloppnåelsen i tråd med evalueringens anbefalinger. Dette innebærer større grad av faglig konsentrasjon på strategisk viktige tematiske områder, større geografisk konsentrasjon rundt land og områder, prosjekter blir valgt ut etter hvordan de passer den overordnede porteføljen og hvordan de kan bidra opp mot KoS' mål i tillegg til den individuelle vurderingen. Norad startet også prosessen med å forbedre rapportering for å kunne trekke ut og formidle resultater og lærdommer. Rapporteringen til organisasjonene for 2014 kan tidligst si noe om forventede resultater av den nye Klima og skogporteføljen og de konkrete resultatene fra den nye porteføljen kan tidligst ventes i 2016.

Norad forvalter også en avtale med UN-REDD Vietnam, hvis formål er kapasitetsbygging for iverksetting av landets REDD+ program på nasjonalt nivå og for lokal deltakelse i overvåking av skog i seks pilotprovinser. Støtten skal blant annet gå til involvering av etniske minoriteter og lokalsamfunn i overvåking av skog, samt reformer og tiltak på nasjonalt nivå rettet mot drivkrefter bak avskoging og ulovlig hogst og handel med tømmer i Mekongregionen, kvinners deltakelse og etniske minoriteters rettigheter. Norad følger nå framdriften i programmet tett for framtidig resultatoppnåelse.

Kap 168 Kvinner og likestilling

Post 70 Kvinner og likestilling

Tildeling: 60,327 mill. kroner

Kvinnens deltakelse er sentralt for et lands økonomiske og sosiale utvikling. Bevilgningen skal bidra til gjennomføringen av regjeringens handlingsplan for kvinners rettigheter og likestilling i utviklingssamarbeidet. Norad forvalter en del av bevilgningen som i hovedsak skal gå til regionale og internasjonale organisasjoner som bidrar til å øke rettigheter for kvinner i utviklingsland og fremmer deres politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle organisering og deltakelse.

Norad prioriterer Sør-baserte aktører. 14 organisasjoner mottok støtte i 2012, hvorav 50 prosent gikk til organisasjoner som arbeider med seksuell- og reproduktiv helse og rettigheter, herunder trygg og selvbestemt abort. Ett eksempel er International Community of Women Living with HIV (ICW) som er opprettet av og for kvinner som lever med hiv.

⁵ The International Centre for Integrated Mountain Development

HIV Young leaders fund (HYLF) er en innovativ finansieringsmekanisme for og av ungdom, som bidrar til en mer effektiv hiv respons som på nasjonalt nivå møter behovene til de ungdommene som er mest berørt, særlig unge kvinner. HYLFF har mottatt støtte siden 2011. Støtten i 2012 har gått til en videreføring av prosjekter som skal bidra til at unge kvinner får bedre tilgang til "harm reduction" i Nepal, en oppskalering av hivforebygging, omsorg og støtte i Uganda, unge kvinners seksualundervisning i slumområder i Egypt, endring av offentlige lover som diskriminerer unge sexarbeidere og seksuelle minoriteter i Ecuador, og en styrking av unge mødres seksuelle og reproduktive rettigheter i Uganda.

Norad bidro i år med betydelig faglig støtte til den norske delegasjonen under årets FNs befolkningskommisjon. Delegasjonen markerte seg sterkt og var i stand til å fremme sentrale norske standpunkt tilknyttet ungdom.

Rapporten fra *'Asia and Pacific Conference on Reproductive Sexual Health and Rights'* ble ferdigstilt i 2012. Anbefalingene følges opp av Norad og partnere i dialog med religiøse ledere som ofte representerer en bremse i arbeidet med rettigheter når det gjelder likestilling, seksualitet og kjønn.

Norad bidro i oppfølgingsarbeidet etter rapporten fra konsultasjon om menneskerettigheter, hiv/SRHR, kjønnsspørsmål og teologi som ble arrangert av Ecumenical Advocacy Alliance i 2011. Fordi mange religiøse ledere i land i sør hevder at menneskerettigheter er et vestlig fenomen som ikke er i tråd med religiøse verdier, er det et mål at dokumentasjon og kompetansebygging på dette området leder til en bedre forståelse av at menneskerettigheter verner om menneskeverdet.

Andre prioriterte områder var forebyggende arbeid mot vold mot kvinner og organisasjoner med mål å fremme kvinners deltakelse i naturressursforvaltning og klimatilpasning og støtte til fondsmekanismer som gir tilskudd til, og driver veiledning av grasrotbaserte kvinneorganisasjoner i Asia, Afrika og Latin Amerika.

Innenfor forskning og høyere utdanning støttet Norad etablering av Regionalt senter for forskning, høyere utdanning og formidling innen området kjønn, mangfold, fred og rettigheter basert i Sudan, Uganda og Etiopia. Forum for African Women Educationalists (FAWE) mottok støtte til å styrke kjønnsforskning for å forbedre jenter og kvinners utdanning i Afrika. Det tredje prosjektet som støttes er ved Kigali Institute of Education i Rwanda. Dette prosjektet skal utvikle et utdanningsprogram av høy kvalitet på feltet på kjønn og likestilling.

Kap 169 Globale helse- og vaksineinitiativ

Post 70 Vaksine og helse

Tildeling: 175 mill. kroner

Norad har bidratt til å mobilisere for kvinners og barns helse gjennom utviklingen og oppfølgingen av FNs generalsekretærs initiativ for kvinners og barns helse, *Every Woman, Every Child (EWEC)*, med mål å redde 16 millioner liv i 49 lavinntektsland innen 2015.

På vegne av UD koordinerer Norad oppfølgingsrapporten til stortingsmeldingen *Global helse* som lanseres i mars 2013. Arbeidet har som mål å tydeliggjøre meldingens resultatrammeverk og måloppnåelse. Norad har også fulgt tett opp implementeringen av *FNs kommisjon for informasjon og ansvarliggjøring*, der Norge bidrar med 86 mill. kr (2011-2014) til en felles arbeidsplan som omfatter styrking av helseinformasjonssystemer i 75 land. Tre av kommisjonens fem mål for 2012 ble nådd og betydelig innsats må til på landnivå, koordinert av WHO, for å nå målene innen 2015. Norad bidrar til dette blant annet gjennom Universitetet i Oslo til utviklingen av helseinformasjonssystemer for bedre dataregistrering og resultatoppfølging av helsetusenårsmålene, bedre grunnlag for å overvåke tilgang til og bruk av helsetjenester, og gi bedre beslutningsgrunnlag for prioritering av investeringer.

To nye tiltak lansert internasjonalt i 2012 har krevd arbeidsressurser: *FNs Kommisjon for livsviktige medisiner for kvinner og barn*, der statsministeren er kommisjonsleder sammen med Nigerias president. Norad deltok med eksperter i arbeidsgruppene og koordinerte utarbeidelsen av en felles handlingsplan, og i samarbeid med flere titalls partnere bistod Norad med implementeringen. Ett av de første resultatene av Kommisjonen var å få til en prisreduksjon på prevensjonsimplantater som vil sikre tilgang til prevensjon for minst 27 millioner kvinner i utviklingsland. Dette antas å redusere mødredødelighet med 230.000 dødsfall fram til 2015. UNICEF estimerer at dersom alle anbefalingene til Kommisjonene igangsettes og målene oppnås, kan det redde opp til seks millioner liv. Det andre globale tiltaket lansert i 2012 var et nytt samarbeid med USA og andre partnere med integrerte og bærekraftige mor-barn tjenester på distriktsnivå i utvalgte land i Afrika (*Saving Mothers, Giving Life*). Pilotprosjekter bidro til å fordoble antall fødsler i helsesentre, og selv om effektdata ikke foreligger antas effekten å være signifikant med hensyn til reduksjon av mødredødelighet i til sammen åtte distrikter i Uganda og Zambia.

Norad koordinerer det strategiske arbeidet med pådrivervirksomhet i nettverket Partnerskapet for mødre-, nyfødt- og barnehelse (PMNCH), og flere mediekampanjer ble gjennomført for å få kvinners og barns helse på den politiske dagsordenen. Bl.a. ble sosiale medier tatt i bruk ved flere lanseringer, der en twitterkampanje ga 71 millioner "impressions". Det har videre kommet over 250 tilslutninger om støtte til EWEC med samlet verdi på over 300 milliarder kroner, hvor pådrivervirksomhet mot beslutningstakere har bidratt sterkt.

Norad har siden 2010 koordinert en internasjonal arbeidsgruppe for innovasjon og helse. To internasjonale tilskuddsordninger relatert til bruk av mobilteknologi i helse og annen innovasjon tilknyttet fødsler er støttet. Det ene er *Saving Lives @ Birth* som blir administrert av USAID, mens det andre er *mHealth Catalytic Grant* som administreres av mHealth Alliance ved UN Foundation i New York. Sammen med flere andre givere ble det i 2011-2012 gitt støtte til 54 nye og lovende prosjekter i til sammen 17 land for å oppskalere bruken av mobilhelse, samt fremme offentlig-privat samarbeid, utvikle bærekraftige forretningsmodeller for entreprenører, samt bedre helsetjenester ved hjelp av kvalitetssjekklistene. Støtten til dette arbeidet har som mål å gi 1,5 millioner kvinner tilgang til viktige helsemeldinger og tjenester ved bruken av mobilhelse, samt å øke kvaliteten i første linjetjenester ved at 100.000 helsearbeidere får adgang til mobiltelefonløsninger. Tre fagrapporter tilknyttet innovasjon ble ferdigstilt, med viktig erfaringsoppsummeringer og kunnskapsformidling.

Det er beregnet at 200 millioner kvinner og jenter har et udekket behov for familieplanlegging. *Family Planning 2020*-initiativet ble etablert i 2012, der stater, organisasjoner og nettverk arbeider for at 120 millioner kvinner sikres tilgang til prevensjon. Dette vil redusere dødelighet blant jenter og kvinner med omlag 200 000 liv innen 2020. Norad følger opp UD's og andre lands tilskudd sammen med andre partnere (UNFPA, CHAI, DFID, USAID, og Gates Foundation) med å gi tilgang til prevensjonsimplantat (p-stav) for 27 millioner kvinner - i tillegg til global koordinering og overvåking.

Det ble gitt støtte til oppfølgingsarbeid tilknyttet FN-kommisjonen for livsviktige medisiner, der statsministeren er kommisjonsleder sammen med Nigerias president, samt støtte til arbeidet rundt "Economic benefits of investing in women's lives" som ble lansert av utenriksministeren i juni i fjor. Denne støtten innebar også bidrag til opprettelsen av en ny Lancet/Verdensbank-kommisjon for investering i helse, der Norad sammen med DFID leder en arbeidsgruppe, og det gis støtte til arbeid ved Harvard og andre universiteter.

Post 71 Andre helse- og aidstiltak
Tildeling: 15 mill. kroner

Nåværende kontrakt med Internasjonal Partnership for Microbicides (IPM) avsluttes i 2013, mens International Aids Vaccine Initiative (IAVI) ikke har noen bevilgning i 2013. Resultater vil framlegges når årsrapporter fra IPM og IAVI foreligger. Norad har foreslått for UD en opptrapping av kjerne-/prosjektstøtte til produktutviklingspartnerskap knyttet til norske politiske prioriteringer, og i tillegg at det settes av midler som kjerne- og støtte til forskningsinstitusjoner i Sør.

Kap 170 FN-organisasjoner mv.

Post 81 Tilskudd til internasjonal landbruksforskning
Tildeling: 130 mill. kroner

Tildelingen skal benyttes til oppfølging av samarbeidet med Consultative Group on International Agricultural Research (CIGAR) og samarbeidet med Global Crop Diversity Trust (GCDDT), jfr også tildelingen av 4 mill.kr over kap 166.72.

CGIAR

Den viktigste målsetningen for denne avtalen i 2012 har vært å få på plass en ny styringsstruktur for CGIAR. Samtlige CGIAR institutter har vært underlagt en uavhengig evaluering for å vurdere administrative rutiner, styrets rutiner og mandater, samt styrets sammensetninger. Rapporten fra denne gjennomgangen vil danne grunnlaget for en mer omfattende og dyptpløyende gjennomgang som skal gi råd om hvordan styringsstrukturen i det nye CGIAR systemet bør organiseres. Norad har vært en sentral aktør i dette arbeidet, som fortsetter inn i 2013.

I 2012 har også samtlige forskningsprogrammer blitt godkjent. Flere programmer har blitt endret vesentlig før forslagene ble godkjent, og Norad har bidratt inn mot dette arbeidet faglig. Videre har CGIAR systemet fått på plass en evaluerings- og monitoreringsenhet som vil gjennomgå samtlige forskningsprogrammer i løpet av en 5 årsperiode. Norad har arbeidet spesielt gjennom det Europeiske forumet for CGIAR-givere for å påvirke utviklingen. Fra og med 2013 tiltrer Norge i Fund Council.

Global Crop Diversity Trust

«Crop Wild Relatives» prosjektet har i 2012 etablert verdens største database for matplanter. Et viktig resultat er at vi har fått tilgang til kunnskap om hva vi mangler av genmaterialet i våre genbanker og hvor vi skal lete for å finne dette genmaterialet. Norad har også bidratt til at tilgangen til frø gjennom genbankene er blitt vesentlig forenklet og at det nå vil være mulig å innføre like forvaltningssystemer for alle genbanker. Det vil gjøre sammenligninger og søk for variasjon mye enklere og raskere.

Søk av nye plantemateriale er startet i 2012. Det er en målsetting at GCDT i 2013 vil være ferdig med å kartlegge mye av materialet. Det vil da være mulig å påbegynne arbeidet med å isolere klima spesifikke genene for videre foredlingen.

Kap/Post	Postbetegnelse	Stikkord	Regnskap (1000 kr.)
141	Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)		212 057
141.01	Driftsutgifter		212 057
150	Bistand til Afrika		282 044
150.78	Regionbevilgning for Afrika	kan overføres	282 044
151	Bistand til Asia		16 015
151.72	Bistand til Afghanistan og Pakistan	kan overføres	8 015
151.78	Regionbevilgning for Asia	kan overføres	8 000
160	Sivilt samfunn og demokratiutvikling		1 615 591
160.01	Driftsutgifter		29 280
160.70	Sivilt samfunn	kan overføres	1 335 968
160.71	Tilskudd til frivillige organisasjoners opplysningsarbeid	kan overføres	88 301
160.72	Demokratistøtte/partier	kan overføres	2 885
160.75	Internasjonale organisasjoner og nettverk	kan overføres	159 157
161	Næringsutvikling		256 517
161.70	Næringsutvikling	kan overføres	256 517
162	Overgangsbistand		115 361
162.70	Overgangsbistand (gap)	kan overføres	115 361
163	Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter		28 500
163.70	Naturkatastrofer		3 500
163.71	Humanitær bistand	kan overføres	15 000
163.72	Menneskerettigheter		10 000
164	Fred, forsoning og demokrati		8 000
164.70	Fred, forsoning og demokratiltak	kan overføres	8 000
165	Forskning, kompetanseheving og evaluering		519 720
165.01	Driftsutgifter		63 029
165.70	Forskning og høyere utdanning	kan overføres	295 543
165.71	Faglig samarbeid	kan overføres	161 148
166	Miljø og bærekraftig utvikling mv.		280 720
166.01	Driftsutgifter		6 273
166.71	Internasjonale prosesser og konvensjoner mv.	kan overføres	4 938
166.72	Internasjonale miljøprosesser og bærekraftig utvikling	kan overføres	30 310
166.73	Klima- og skogsatsingen	kan overføres	239 199
168	Kvinner og likestilling		59 738
168.70	Kvinner og likestilling	kan overføres	59 738
169	Globale helse- og vaksineinitiativ		189 895
169.70	Vaksine og helse	kan overføres	175 000
169.71	Andre helse- og aidstiltak	kan overføres	14 895
170	FN-organisasjoner mv.		130 000
170.81	Tilskudd til internasjonal landbruksforskning	kan overføres	130 000
Sum tilskudd			3 502 101
Sum drift			212 057
Totalsum			3 714 158

Norad

Norwegian Agency for Development Cooperation

Postal address:

P.O. Box 8034 Dep, NO-0030 OSLO

Office address:

Ruseløkkveien 26, Oslo, Norway

Tel: +47 23 98 00 00

Fax: +47 23 98 00 99

postmottak@norad.no

www.norad.no

